

21502

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

EĞİTİM BİLİMLERİ EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK PROGRAMI

LİSE SON SINIF ÖĞRENCİLERİNİN UYUMLARININ BAZI

FAKTÖRLERE GÖRE İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ENVER SARI

OCAK -1992

TRABZON

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

EĞİTİM BİLİMLERİ EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK PROGRAMI

LİSE SON SINIF ÖĞRENCİLERİNİN UYUMLARININ BAZI

FAKTÖRLERE GÖRE İNCELENMESİ

ENVER SARI

Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde
"Bilim Uzmanı (Rehberlik ve Psikolojik Danışma)"
Unvanının Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih:13.01.1992
Tezin Sözlü Savunma Tarihi.....:20.02.1992

Tez Danışmanı : Doç.Dr.Zafer GÖKÇAKAN

Jüri Üyesi : Doç.Dr.İsmail ÖZÇELİK

Jüri Üyesi : Prof.Dr.Ersan BOCUTOĞLU

Enstitü Müdürü: Prof.Dr.Ersan BOCUTOĞLU

OCAK - 1992

TRABZON

ÖNSÖZ

İnsan gelişiminin en zorlu dönemlerinden biri de ergenlik dönemidir. Ergenlik döneminde birey ikinci bireyselleşme, kimlik bunalımı ve ilgili gelişimsel görevleri gerçekleştirme ve başarma durumuyla karşı karşıyadır.

Ülkemiz eğitim sistemi içersinde lise öğrencileri yaşam dönemleri açısından ergenlik dönemi içersinde bulunmaktadır. Lise öğrencileri akademik güçlüklerinin yanı sıra ergenlik döneminin kendine özgü güçlükleriyle de başetme durumundadır. Bu nedenle öğrencilerin psikososyal ve eğitsel destek ve yardıma ihtiyaçları vardır.

Lise öğrencilerine kişilik hizmeti verilmeden önce onların uyum güçlüklerinin çeşit ve nitelik açısından belirlenmesi gerekir. Ayrıca lise öğrencilerinin kişisel sosyal ve duygusal durumları da uyumlarını etkilemektedir.

Eğitim, bir davranış değişikliği oluşturmak olduğuna göre farklı öğretim programları da farklı davranışları kazandıracaktır. Davranışları farklılaşmış bireylerin de uyum düzeylerinin farklılaşacağı beklenir.

Lise son sınıf öğrencilerinin uyumlarını cinsiyet, ekonomik durum, kardeş sayısı, anne babanın işi ve sağ olup olmaması etkileyeceği beklenilir.

Lise öğrenimi açısından karar verme belli bir mesleği seçme veya başlama açısından önemli bir aşamadır. Bu nedenle lise son sınıf öğrencileri yoğun uyum güçlükleri içersinde bulunmaktadır. Tüm bu nedenlerle böyle bir araştırma gerçekleştirilmiştir.

Bu araştırma konusunun seçilmesinde, yürütülmesinde ve sonuçlandırılmasında benden değerli katkı ve yardımlarını esir-

gemeyen tez danışmanım sayın Doç.Dr.Zafer Gökçakan'a teşekkür-
lerimi borç bilirim. Bu çalışma sırasında yardımlarını gördüğüm
hocam Doç.Dr.İsmail Özçelik'e teşekkür ederim. Ayrıca bu araştır-
manın yapıldığı lise müdür, müdür yardımcıları, öğretmen ve
öğrencilerine de teşekkür ederim.

OCAK 1992

Enver SARI

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
ÖNSÖZ.....	II
İÇİNDEKİLER.....	IV
ARAŞTIRMANIN ÖZETİ.....	VII
SUMMARY.....	IX
KISALTMALAR LİSTESİ.....	XI
TABLolar LİSTESİ.....	XII

BÖLÜM I

1.1. Araştırmanın Problemi.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı.....	10
1.3. Araştırmanın Önemi.....	11
1.4. Araştırmanın Varsayımı.....	12
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	12
1.6. Araştırmada Kullanılan Terimlerin Tanımları....	13

BÖLÜM II

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

2.1. Araştırmanın Modeli.....	14
2.2. Araştırma ve Örneklem Grubu.....	14
2.3. Araştırmanın Verileri ve Toplanması.....	16
2.4. Araştırmada Kullanılan Veri Çözümleme Teknikleri.....	17

2.5. Araştırmanın Süresi ve Maliyeti.....	20
---	----

BÖLÜM III

ARAşTIRMANIN BULGULARI VE YORUMU

3.1. Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Öğretim Programlarına Göre Genel Uyumları ile ilgili Bulgular ve Yorumu.....	23
3.2. Lise Son Sınıf Erkek ve Kız Öğrencilerin Genel Uyumları ile ilgili Bulgular ve Yorumu.....	32
3.3. Ailenin Ekonomik Düzeyine Göre Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Genel Uyumları ile ilgili Bulgular ve Yorumu.....	34
3.4. Anne Babası Sağ Olan ve Olmayan Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Genel Uyumları ile ilgili Bulgular ve Yorumu.....	37
3.5. Annesi Çalışan veya Ev Hanımı Olan Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Genel Uyumları ile ilgili Bulgular ve Yorumu.....	39
3.6. Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Kardeş sayısına Göre Genel Uyum Düzeyleri ile ilgili Bulgular ve Yorumu.....	41
3.7. Ailelerinde Büyük, Orta ve Küçük Kardeş Olan Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Genel Uyumları ile ilgili Bulgular ve Yorumu.....	46

ARAŞTIRMANIN YARGILARI.....	51
ARAŞTIRMANIN ÖNERİLERİ.....	51
YARARLANILAN KAYNAKLAR.....	52
EK 1 (Kişisel Bilgi Anketi)	55
EK 2 (Hacettepe Kişilik Envanteri).....	57

ARAŞTIRMANIN ÖZETİ

Bu araştırmada, liselerin son sınıf öğrencilerinin uyum düzeylerini etkilediği kabul edilen bazı değişkenlerin etkililik derecelerini ortaya koymak amacıyla seçilen hipotezler test edilmiştir.

Araştırmada, öğrencilerin uyum düzeylerini belirlemek amacıyla, Özguven tarafından 1976 yılında geliştirilen ve 1982 yılında ikinci revizyondan geçirilmiş olan Hacettepe Kişilik Envanteri ile araştırmacı tarafından geliştirilen "Kişisel Bilgi Anketi" kullanılmıştır.

Hacettepe Kişilik Envanteri, bireylerin uyum düzeylerini ölçebilen iki ana ve bunların içerdiği 8 alt ölçekten oluşmaktadır. Kişisel Bilgi Anketi ise öğrencilerin cinsiyetlerine, kardeş sayılarına, anne ve babalarının sağ olup olmaması, ailelerinin ekonomik düzeyleri ve kaçınıcı kardeş oldukları gibi değişkenlerle ilgili bilgileri toplamak için oluşturulmuştur.

Araştırmanın grubunu 1990-1991 öğretim yılı Trabzon il merkezinde bulunan lise son sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Örneklem grubundaki öğrencilerin sayıları örneklem büyüklüğü formülü ile belirlenmiştir. Örneklem büyüklüğü formülünde, araştırma grubunun standart sapması 18.87, $p < 0.05$ güvenle, envanterin sapması artı-eksi 2 alınmıştır. Böylece, araştırmanın örneklem büyüklüğü 342 olarak belirlenmiştir.

Lise son sınıf öğrencileri, değişkenlere göre gruplanmış ve öğrenciler genel uyum puanları ortalamalarına göre karşılaştırılmıştır. Genel uyum puanları ortalamaları arasındaki farklılıkları belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi ve t testi istatistikleri kullanılmıştır.

Araştırmada, elde edilen bulgular şu şekilde özetlenebilir:

1. Öğretim proğramlarına göre lise son sınıf ğrencilerinin genel uyum puanları ortalamaları düzeyleri arasında manidar farklılık bulunmuştur.

2. Lise son sınıf erkek ğrencilerinin genel uyum puanları ortalaması, lise son sınıf kız ğrencilerinin genel uyum puanları ortalamasından yüksek bulunmuştur.

3. Lise son sınıftaki öğrencilerin aile'lerinin ekonomik durumuna göre genel uyum puanları ortalaması arasında manidar farklılık bulunmuştur.

4. Anne-babaları sağ olan lise son sınıf ğrencilerinin genel uyum puanları ortalaması; anne-babaları sağ olmayan lise son sınıf ğrencilerinin genel uyum puanları ortalamasından yüksektir.

5. Annesi ev hanımı olan lise son sınıf ğrencilerinin genel uyum puanları ortalaması, annesi çalışan lise son sınıf ğrencilerinin genel uyum puanları ortalamasından yüksek bulunmuştur.

6.Kardeş sayısı fazla olan lise son sınıf ğrencilerinin genel uyum puanları ortalamaları, kardeş sayısı az olan lise son sınıf ğrencilerinin genel uyum puanları ortalamasından yüksek bulunmuştur.

7. Lise son sınıf ğrencilerinin büyük, küçük ve ortanca kardeş olmalarına göre genel uyum puanları ortalamaları arasında manidar bir farklılık bulunmuştur.

SUMMARY

The aim of this research is to determine the psychologic adjustment levels of the last class student at high schools. With this aim, the factors affecting psychologic adjustment are expressed in the form of hypotesis. These hypotesis are demonstrated in the research and tested.

In the research, psychologic adjustment of the students is measured by means of Hacettepe Personal Inventory. Hacettepe Personal Inventory was developed by Özgüven in 1976 and revised in 1982. Personal Information Inquiry used in the research was developed by the researcher. Hacettepe Personal Inventory consists of two main and eight sub-measured surveying psychologic adjustment. Personal Information Inquiry is the one that gathers the datas related to the sex of the students, their financial conditions, their brothers or sisters and their parents.

In the researchers group there were the last class students at high schools in the city centre of Trabzon in 1991_1992 Educational term. The sample group of the research was determined with the concerned statistic formula. The davation of Hacettepe Personal Inventory was taken as 2 plus or minus in 5 percent confidence. So the sample group number was determined as 342.

In the research the students were divided into the groups according to variances and they were compared with each other according to their general adjustment points. In these comparisons variance analysis and t-test were used.

The conclusions of this research can be summarized such as:

1. High school students at the last class vary in their general adjustment in accordance with the training programmes.

2. Girls at the last class have higher general adjustment levels than boys.

3. The students whose families are in good financial conditions have better general adjustment levels than the others.

4. Those whose parents are alive have also higher general adjustment points.

5. Students whose mothers are housewives have higher general adjustment levels than the others at the last class of high schools.

6. Those who have got more brothers or sisters are better at general adjustment levels than the others.

7. The middle child of the family at the last class has the higher general adjustment level than the first or last children of the families.

8. And also the oldest brother or sister in a family at this class has the higher general adjustment level than the youngest one.

KISALTIMALAR LİSTESİ

H.K.E. :Hacettepe Kişilik Envanteri.

E.M.L. :Endüstri Meslek Lisesi.

K.M.L. :Kız Meslek Lisesi.

İ.H.L. :İmam Hatip Lisesi.

T.Lisesi:Ticaret Lisesi.

G. Lise :Genel Lise.

TABLOLAR LİSTESİ

TABLO NO	TABLO ADI	Sayfa No
TABLO I	Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Öğretim Programları ve Cinsiyetlerine Göre Dağılımları.....	22
TABLO II	Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Öğretim Programlarına Göre Genel Uyum ve Diğer Alt Uyum Ölçekleri Ortalamaları.....	23
TABLO III	Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Öğretim Programlarına Göre Genel Uyum Puanlarının Ortalamaları, Standart Sapmaları F Değeri ile Önemlilik Düzeyi.....	28
TABLO IV	Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Öğretim Programlarına Göre Genel Uyum Puanlarının Ortalamaları, Standart Sapmaları ve t Değerleri ile Önemlilik Düzeyleri.....	29
TABLO V	Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Cinsiyetlerine Göre Genel Uyum Puanları Ortalamaları,Standart Sapmaları ve t Değeri ile Önemlilik Düzeyi....	32
TABLO VI	Aileleri Yüksek, Orta ve Az Gelirli Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Genel Uyum Puanları Ortalamaları, Standart Sapmaları ve F Değeri ile Önemlilik Düzeyi.....	34

TABLO VII	Aileleri Yüksek, Orta ve Az Gelirli Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Genel Uyum Puanları Ortalamaları, Standart Sapmaları ve t Değerleri ile Önemlilik Düzeyleri.....	36
TABLO VIII	Anne-Babası Sağ Olan ve Olmayan Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Genel Uyum Puanları Ortalamaları,Standart Sapmaları ve t Değeri ile Önemlilik Düzeyi.....	38
TABLO IX	Annesi Ev Hanımı Olan ve Annesi Çalışan Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Genel Uyum Puanları Ortalamaları, Standart Sapmaları ve t Değeri ile Önemlilik Düzeyi.....	40
TABLO X	Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Kardeş Sayılarına Göre Genel Uyum Puanları Ortalamaları, Standart Sapmaları F Değeri ile Önemlilik Düzeyi.....	41
TABLO XI	Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Kardeş Sayılarına Göre Genel Uyum Puanları Ortalamaları, Standart Sapmaları t Değerleri ile Önemlilik Düzeyleri..	43
TABLO XII	Ailede Büyük,Ortanca ve Küçük Kardeş Olmalarına Göre Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Genel Uyum Puanlarının Ortalamaları, Standart Sapmaları ve F Değeri ile Önemlilik Düzeyi.....	47
TABLO XIII	Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Kardeş Sayılarına Göre Genel Uyum Puanları Ortalamaları, Standart Sapmaları, t Değerleri ile Önemlilik Düzeyleri.	48

BÖLÜM I

1.1. Araştırmanın Problemi

İnsan, yetişkinliğe kadar hızlı bir bedensel değişikliğe uğrayarak büyür. İnsanın fiziki görünümündeki bu değişiklikler onun psiko-sosyal yaşamında da bazı değişikliklere neden olur. İnsan, bu değişikliklere uyum sağlamaya çalışarak gelişimine devam eder. Pıkunas ve Albrecht (1961, s.52), gelişmeyi bireyin potansiyellerinin, yeni yetenek ve becerilerinin nitelik ve nicelik olarak belirtilmesi süreci olarak tanımlanır.

Birey, gelişimiyle beraber kendisinde olan değişikliklere ve bu değişiklikler sonucu çevreye, uyum sağlama durumundadır. İnsanın hayatını mutlu bir şekilde sürdürmesi için kendisine ve çevresine uyum sağlaması gerekir.

Çeşitli yazarlar uyumsuzluğun ne olduğu hakkında fikir birliğine varmış olmalarına rağmen herkes tarafından kabul edilen bir uyum tanımına henüz ulaşılmamıştır. Psikologlar, uyumu farklı şekillerde tanımlamaktadır. Uyum; bazılarına göre günlük problemlerle başa çıkma, bazılarına göre psikolojik problemlerin olmayışı ve kişinin özgür olması, bazılarına göre de aktif olarak gerçekleştirilecek amaçların bulunması ve kendini kabullenmedir (Derlega ve Janda, 1981; s.73).

Psikologların uyum hakkında görüşlerinin yanı sıra literatürde karşılaşılan uyum tanımlarından bazıları şöyledir.

Uyum, karşılaşılan problemlere uygun çözüm yolları bulabilme, bu çözüm yollarını uygulamaya koyma ve kendini kabullenmedir (Cronbach, 1963; s.52).

Uyum, bireyin sahip olduğu özellikleriyle kendi benliği ve

içinde bulunduğu çevre arasında dengeli bir ilişki kurabilme ve sürdürebilmedir (Çağlar, 1981; s.21).

Uyum, bireyin çevre koşullarına ya da değerlere ruhsal bakımdan kendini uydurması süreci veya organizmanın varlığını sürdürebilmesi için gerekli değişimleri, kendini çevre koşullarına göre ayarlamasıdır (Oğuzkan, 1981; s.56).

Uyum, güdülerin doyumu için bireyin özellikle sosyal çevresi ile arasında var olan olumlu ilişkilerinin sürekliliğidir (Morgan, 1984; s.71).

Yukarıda belirtildiği gibi yazarlar farklı şekillerde uyumu tanımlamışlardır. Psikologların uyumu tanımlarken ayrıldıkları görüşleri, Derlega ve Janda (1981, s.50), şöyle açıklarlar:Bazı psikologlar, uyumu süreç bazıları da sonuç ya da başarı olarak görürler.Uyumu, bir sonuç ya da başarı olarak gören psikologlara göre; uyum, kişinin gerekli olan özelliklere sahip olması veya bu duruma ulaşmasıdır. Uyumu süreç olarak gören psikologlara göre uyum; kişinin yaşamda amaçlarının olması, bu amaçlara ulaşmak için planlar yapması ve bunları uygulayarak uyuma erişmesidir.Ancak, kişinin ulaşmış olduğu bu uyum, çevreden gelen baskılar ve engeller nedeniyle bozulabilir.Kişi bunlarla başedip engelleri çözümlendiğinde yeniden uyuma ulaşır.Bu durum yaşam boyu devam eder.Şematik olarak yaşam boyu devam eden uyum süreci şöyle gösterilir (Derlega ve Janda, s.52):

Birey-Yaşam Amaçları-Plan-Hareket-Uyum		Sorunlarla	Yeni-
		Baş Etme	den
		Sorunlar	Uyum

Uyum yaşam boyu devam eden bir süreç, yaşam da çeşitli gelişim aşamalarından oluşan bir süreçtir. Değişik yazarlar gelişim dönemleri ve bu dönemdekileri uyumlarla ilgili fikirlerini kısaca şöyle belirtirler.

Freud,psikoseksüel gelişimin önemini vurgulayarak insan hayatını yetişkinliğe kadar inceler. İnsan gelişimini Oral,Anal, Fallik, Latent ve Genital dönemlere ayırarak bu dönemlerdeki psikoseksüel uyumların yetişkinlikten sonraki yaşatıyı da etkileyeceğini savunur (Geçtan, 1981; s.8).

Adler, bireysel psikolojisinde yeterisizlik, güçsüzlük ve üstünlük duygularına bağlı karmaşalardan söz eder.Adler, bu karmaşalara karşın uyumlu davranışlarda bulunmanın insan gelişimindeki önemini belirtir (Köknel, 1984; s.25).

Horney, insan gelişiminde, yaşanılan çevre ve kültürel yapıya dikkat çeker. Horney'e göre insan gelişimi, insalara yönelme (sevgi),insanlara karşı olma (saldırganlık), insanlardan kopma (bağımsızlık) şeklinde belirlenir.Horney, bu üç etmenin uyumluluğunun insan gelişimini iyi yönde etkileyeceğini savunur (Horney, 1950; s.36).

Erikson,psikososyal gelişimin önemini vurgulayarak insan hayatının tüm dönemlerini inceler. Erikson, psikososyal bunalımların insan yaşantısını etkileyeceğini belirtir (Öztürk, 1985; s.45).

Sullivan,insan gelişiminde önemli olan faktörün, kişiler arası ilişkilerde kaygıdan kaçınma olduğunu belirtir. Sullivan, uyumla ilgili olarak konuşulan dilden yararlanma, çevresindeki kişilerle birlikte yaşama,her iki cinsle iyi ilişkiler kurma,amaca yönelik davranış ve saygınlık gibi faktörle birlikte insan gelişimini inceler (Rapaport, 1951; s 71).

Fromm, bireyselleşme ve özgürleşme, çaresizlik, yalnızlık ve diğer insanlarla birlikte olma gibi uyum kriterleri belirleyerek insan davranışlarını inceler (Geçtan, 1981; s.40).

Rogers, organizmanın kalıtımın belirlediği yönde gelişip farklılaşması ve daha otonom; daha sosyalleşmiş hale gelme olarak kendini gerçekleştirmeyi tanımlar. Rogers, kendini gerçekleştirmenin uyumu etkileyen en önemli faktör olduğunu belirtir.

Maslow, insan ihtiyaçlarını fizyolojik, güvenlik, ait olma, saygınlık ve kendini gerçekleştirme olarak belirler. Maslow, uyumu belirlediği ihtiyaçlara göre inceler (Haber ve Runyon, 1984; s.61).

Yukarıda da belirtildiği gibi insan gelişim dönemleri ve bu dönemlerdeki uyumlar, yazarların kendi görüşlerine göre açıklanmıştır. Rogers, Maslow, Fromm, Sullivan, Horney ve Adler, gelişim dönemlerini ayırmayarak genel olarak karşılaşılan uyum sağlama güçlüklerinden söz ederler. Freud ve Erikson ise, belirli gelişim dönemlerinde karşılaşılan uyum güçlüklerinden bahsederler.

Gelişim dönemlerini kesin çizgilerle ayırmaktan kaçınılırsa da genelde kabul edilen gelişim dönemleri: Bebeklik, çocukluk, erinlik, ergenlik, yetişkinlik ve yaşlılık dönemi şeklindedir (Pıkunas ve Albrecht, 1961; s.101).

İnsanın doğuştan ölüme kadar olan gelişiminin açıklanmasına ve betimlenmesine yarayan bir kavram da Robert J. Havighurst tarafından geliştirilmiş olan gelişme ödevleri kavramıdır. Gelişme ödevi, insan hayatının belli bir döneminde ortaya çıkan öyle bir ödevdir ki bunun başarılı bir şekilde gerçekleştirilmesi onu mutlu kılar ve ödevlerinde de başarılı olmasını kolaylaştırır. Gelişme ödevleri, bazen fizyolojik olgunlaşmanın, bazen sosyal beklentilerin, bazen de kişinin istek ve emellerinin bir sonuç

olarak; çoğu zaman ise bu her üç etmenin birleşik etkisiyle oluşur (Baymur, 1984; s.52).

Gelişme dönemlerinde kişilerin içinde bulundukları psikolojik durum ve gerçekleştirmeleri gereken görevler dikkate alındığında en zorlu dönemlerden birisi de ergenlik dönemidir.

Baymur (1984, s.53), ergenlik döneminin gelişim görevleri olarak şunları belirlemiştir:

- 1.Hızla gelişen ve oranları değişen bedene uyum gösterme,
- 2.Yaşatlar aleminde bir yer edinme,
- 3.Bir meslek seçme ve buna hazırlanmaya başlama,
- 4.Ekonomik bağımsızlığı güvence altına alma ve hayatını kazanabileceği bir meslek sahibi olma yoluna girme,
- 5.Aileden bağımsızlığını kazanma,
- 6.Yetişkinin sosyal statüsüne erişme,
- 7.Evlenmeye ve aile kurmaya hazırlanma,
- 8.Uygun bir hayat felsefesiyle birlikte kişisel değer duygusunu oluşturma şeklindedir.

Yukarıda belirtilen bu gelişimsel görevlerin başarıldığı döneme bir psikoanalist olan Blos,"İkinci Bireyselleşme Süreci" demektedir.Blos (1962, s.345)'un, belirttiği "İkinci Bireyselleşme Süreci" çocuksu davranışlar yerine yetişkin davranış özelliklerini kazanmadır. Çocuksu davranışların bırakılıp yetişkin davranışlarının kazanılmasında ergenlik dönemi bir geçiş evresi olarak belirir.

Erikson, ergenlik dönemindeki gerçekleştirilmesi gereken gelişimsel görevleri, "Kimliğe Karşı Rol Kargaşası" olarak niteler (Öztürk, 1986; s.70).

Haber ve Runyon (1984, s.64), Ericson'un kimliğe karşı rol kargaşası olarak nitelediği ergenlik döneminin bu psikososyal

bunalımını şöyle açıklar.Ergenlik dönemi, başlı başına bir kimlik bunalımıdır.Bu dönemde birey, ne bir çocuk ne de yetişkindir. Cinsel açıdan evliliğe hazır olmasına rağmen, duygusal ve ekonomik yönden hazır değildir.Ergenler, yetişkin gibi davranmayı yetişkinlerin ayrıcalığından faydalanmak için yaptıklarından bu içten gelen bir davranış değildir.

Ergenlik döneminde gelişme ödevlerinin yerine getirilmesi ve kimlik bunalımının atlatılması çabaları, ergenin uyumunu etkiler.

Geçtan (1984, s.26), ergenlik döneminde uyum sağlamayı etkileyen faktörleri şöyle belirtir:

1. Bilinç dışındaki ana-baba kavramlarında yapılması gereken değişiklikleri yapmak,

2.Toplumun onayladığı değerlere uygun varsayımlar geliştirmek,

3.Bir yandan yetişkin erkek ya da kadının bedensel özelliklerini kazanırken öte yandan toplumun kendisinden beklediği kadın ya da erkek rolünü benimsemek,

4.Öğrenime ve gelecekteki mesleğine ilişkin seçim yapmaktır.

Ülkemiz eğitim sistemi içinde yer alan orta öğretimdeki lise öğrencileri yaşam dönemleri açısından ergenlik dönemi içindedirler.Lise öğrencileri, içinde bulundukları ergenlik dönemi açısından "ikinci bireyselleşme","Kimlik Bunalımı"ve ilgili gelişimsel görevleri gerçekleştirme ve başarma durumuyla karşı karşıyadırlar.Bu durum, lise öğrencilerinin uyum sağlama güçlükleri içinde olduklarını göstermektedir.

Lise öğrencileri ergenlik döneminin özelliklerinden kaynaklanan uyum güçlüklerinden başka ülkemizin orta öğretim süreciyle

ilgili eğitsel uyum sağlama güçlükleriyle de karşı karşıyadırlar. Böylece ülkemizin eğitim sorunları, lise öğrencilerinin uyum güçlüklerini ortaya çıkaran faktörler içinde incelenebilir. Bunlar, eğitim ortamı ve üniversiteye girebilme gibi ana başlıklarda gruplanabilen etkenlere ek olarak, ailenin ekonomik yetersizliği, ana-baba geçimsizliği ve benzeri gibi psikososyal faktörleri de içerirler.

Ülkemiz eğitim sistemi içinde yer alan orta öğretim kurumlarında farklı öğretim programları uygulanmaktadır. Farklı meslek ve davranışlar kazandırmak amacıyla değişik öğretim programları uygulanan lise öğrencilerinin karşılaştıkları uyum güçlüklerinde de farklılıklar olacağı söylenebilir.

Farklı öğretim programı uygulanması açısından lise son sınıf farklı davranışlar kazanma ile birlikte uyum farklılıklarının belirginleştiği bir aşamadır. Bundan başka lise son sınıf gelecek ile ilgili kararlar alma, seçecekleri veya kazanacakları meslekleri benimsemeleri yönünden de uyum sağlama güçlüklerinin yaşandığı bir dönemdir.

Ergenlik dönemi içerisinde bulunan lise öğrencilerine yönelik bu araştırmaya benzer bir araştırma, Yılmaz (1990, s.90), tarafından "Lise ve dengi okullara devam eden öğrencilerin uyum düzeylerini etkileyen faktörler" adı altında yapılmıştır. Bu araştırmanın sonucunda meslek lisesi erkek öğrencilerinin, birinci sınıf öğrencilerinin, akademik başarıları yüksek olan öğrencilerin ve anne babalarının eğitim düzeyi yüksek olan öğrencilerin genel uyum düzeyleri yüksek bulunmuştur. Ayrıca baba meslekleri, ailenin ekonomik düzeyi, anne babanın sağ olup olmaması ve yerleşim birimlerine göre öğrencilerin genel uyum düzeylerinde bir farklılık bulunmamıştır.

Lise öğrencilerine yönelik bu araştırmaya benzer araştırmalar Kılıççı (1985, s.111), tarafından "Üniversite Öğrencilerinin Kendini Kabulde İlgili Yaygın Sorunları" adı altında yapılmıştır. Bu araştırmada şu bulgular elde edilmiştir:

Okuduğu bölüme istemeden giren öğrencilerin, bölümüne isteyerek girenlere; küçük şehirden ya da kırsal kesimden gelen öğrencilerin , büyük şehirden gelenlere; yabancı dil bilmeyen öğrencilerin, yabancı dil bilenlere; başarısız öğrencilerin, başarılı olanlara kıyasla kendini-kabulde daha sorunlu oldukları gözlenmiştir.

Kılıççı (1981, s.100), tarafından yapılan "Üniversite Öğrencilerinin Kendini-kabullerini Etkileyen Bazı Değişkenler" adlı araştırmasında örnek grubuna giren 480 öğrencinin; % 83'ünün kusursuz olma, % 70'inin başkalarını mennun etme çabası içinde olduklarını, % 63'ünün çabuk öfkelenildiğini ve utangaç olduklarını, %62'sinin kendi kişiliklerindeki tutarsızlıklara katlanamadıkları, % 50'sinin kendi başarılarını yetenek ve gayretlerinden çok şanslarına bağladıkları, % 46'sının alıngan oldukları, % 45'inin kendisiyle ilgili önemli kararları vermede güçlük çektiklerini gözlenmiştir.

Kızıltan (1984, s.110), "Üniversite öğrencilerinin Kişisel ve Sosyal Uyum Düzeylerini Etkileyen Faktörler" adlı araştırmasında erkek öğrencilerin, kızlardan, ailesi yanında ya da arkadaşlarıyla kalanların yurttan kalanlardan, büyük şehirlerde yetişmiş öğrencilerin taşralı gençlerden uyum düzeylerinin daha iyi olduğunu belirlemiştir.

Ayrıca; akademik başarının, istediği bölümde olmanın, mesleki geleceğinden umutlu olmanın, olumlu aile disiplin anlayışının, iyi anne-baba ilişkilerinin, ekonomik durumun iyiliğinin,

dini inancın güçlülüğünün ve spor yapmanın daha iyi bir uyum düzeyine sahip olmada etken faktörler olduklarını belirlemiştir.

Bunlardan başka sağlık durumları bozuk ve fiziki görünümünü beğenmeyenlerin ise uyum düzeylerinin daha düşük olduğunu gözlemlemiştir.

Ülkemizde daha çok üniversite öğrencilerinin uyum düzeylerine yönelik araştırmalar çoğunluktadır. Bunun yanı sıra lise öğrencilerinin uyum düzeylerine yönelik araştırmalar lise öğrencileri üzerinde genelleşmiştir.

Bu durum, lise öğrencilerinin sınıf düzeylerine göre uyum düzeylerinin belirlenmesi gerçeğini ortaya çıkarmaktadır. Bu durumda, lise son sınıf öğrencilerinin uyumlarının hangi faktörlerden daha çok veya az etkilendiği bilinmemektedir.

Böylece, lise son sınıf öğrencilerinin de tipik olarak uyum güçlüklerinin neler olduğu konusunda da belirsizliğe yol açmaktadır.

Görülen tüm bu nedenlerden dolayı lise son sınıf öğrencilerinin uyumlarının araştırılması, bazı somut bulguların elde edilmesi açısından önem kazanmaktadır.

Bu araştırmada Trabzon ilindeki liselerin son sınıflarında bulunan öğrencilerinin uyumları, öğretim programları, cinsiyet, ekonomik düzey, anne-babanın sağ olup olmaması, annenin çalışması veya ev hanımı olması, kardeş sayısı ve kaçınıcı kardeş oldukları gibi bazı faktörlere göre incelenecektir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın yapılmasındaki temel amaç; lise son sınıf öğrencilerinin uyumlarını öğretim programları, cinsiyet, ekonomik düzey, anne babanın sağ olup olmaması, annenin çalışması veya ev hanımı olması, kardeş sayısı ve kaçınıcı kardeş olmaları gibi bazı faktörlere göre belirlemektir.

Bunun için aşağıdaki hipotezlerler sınanmıştır:

I. Farklı öğretim programları uygulanan lise son son sınıf öğrencilerinin genel uyum puanları ortalamaları arasında farklılıklar vardır.

II. Lise son sınıf erkek öğrencilerinin genel uyum puanlarının ortalaması, lise son sınıf kız öğrencilerinin genel uyum puanları ortalamasından yüksektir.

III. Ailelerinin ekonomik düzeyleri yükseldikçe lise son sınıf öğrencilerinin genel uyum puanları ortalamaları yükselmektedir.

VI. Anne ve babası sağ olan lise son sınıf öğrencilerinin genel uyum puanları ortalaması, anne babası sağ olmayan lise son sınıf öğrencilerinin genel uyum puanları ortalamasından yüksektir.

V. Annesi ev hanımı olan lise son sınıf öğrencilerinin genel uyum puanları ortalaması, annesi başka işlerde çalışan lise son sınıf öğrencilerinin genel uyum puanları ortalamasından yüksektir.

VI. Kardeş sayıları fazla olan lise son sınıf öğrencilerinin az olanlara göre genel uyum puanları ortalaması daha yüksektir.

VII. Ailelerinde,ortanca kardeş olan lise son sınıf öğrencilerinin genel uyum puanları ortalaması, büyük ve küçük kardeş

olan lise son sınıf öğrencilerinin genel uyum puanları ortalamasından daha yüksektir.

1.3. Araştırmanın Önemi

Lise son sınıf öğrencileri ergenlik dönemi içindedirler. Bu dönemde ergenlik döneminin bunalımları atlatılmaya ve gelişimsel görevler tamamlanmaya çalışılır.

Lise son sınıf öğrencileri, gelecek yaşantılarını etkileyecek önemli kararlar alma aşamasındadırlar. Bu kararlarla gelecekte nasıl bir yetişkin olunacağı belirlenir. Gelecekle ilgili alınacak karar aşamasında olma, uyum sağlamayı etkileyecektir.

Çağdaş eğitim anlayışında, eğitilecek bireyi tanıma ön plana geçer. Ergenlik döneminin gelişimsel görevlerinin tamamlanması, bunalımlarının atlatılması, lise son sınıf öğrencilerinin uyum sağlama güçlüklerinin neler olduğunun belirlenmesi, onların daha iyi tanınmalarına yardımcı olacaktır. Böylece daha iyi tanınan lise son sınıf öğrencilerinin eğitim ve öğretim faaliyetlerinden faydalandırılması kolaylaşacaktır.

Eğitimin bir parçası olarak görülen öğrenci kişilik hizmetleri, rehberlik ve psikolojik danışma faaliyetlerini de kapsamaktadır. Rehberlik ve psikolojik danışma, eğitim faaliyetleri içinde bireyi tanıyarak onun eğitim hizmetlerinden daha çok faydalandırılmasını amaç edinir.

Lise son sınıf öğrencilerinin uyumlarının öğretim programı, cinsiyet, ekonomik düzey, anne ve babanın sağ olup olması, annenin çalışması veya ev hanımı olması, kardeş sayısı ve kaçınıcı kardeş olmaları gibi faktörlere göre karşılaştırılarak belirlemeyi amaçla yan bu araştırma sonuçlarının rehberlik ve psikolojik danışmanlık faaliyetlerine olumlu katkılarda bulunacağı

umulmaktadır.Ayrıca, örnek grubundaki öğrencilerin uyumlarının ve onlara bu konuda yardımcı olunacak noktaların belirlenmesi de araştırmayı önemli kılmaktadır.

Yukarıda saydığımız bütün bu nedenlerle beraber, araştırmayı önemli kılan başlıca etken:Lise son sınıf öğrencilerinin uyumlarının belirlenmesidir.Bu durumun; öğrencilerin uyumları açısından öğretim programının,öğretim ortamının, öğretim biçiminin ve öğretmen-öğrenci ilişkilerinin tekrardan değerlendirilmesinin yapılmasında bir temel oluşturacağına inanılmaktadır.

1.4. Araştırmanın Varsayımı

Araştırmaya lise son sınıf öğrencilerinin uyumlarını belirlemek için kullanılan Hacettepe Kişilik Envanteri,uyumun belirlenmesinde geçerli ve güvenilir bir ölçme aracıdır.

Araştırmaya alınan örnek grubu, araştırma grubunu temsil edecek niteliktedir.

Ölçme aracı uygulanan öğrenciler,ölçme aracını cevaplar-ken, açık, dürüst ve objektif davranmışlardır.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma, Trabzon ilindeki Trabzon Affan Kitapçı-oğlu,Endüstri Meslek,Kız Meslek,Ticaret ve İmam Hatip Lisesi son sınıf öğrencilerinin uyumlarının belirlenmesiyle sınırlandırılmıştır.

Bu araştırmada elde edilen bulgular ancak yukarıda belirtilen liselerde okuyan öğrencilere genellenebilir.

1.6. Araştırmada Kullanılan Terimlerin Tanımları

Öğretim programı: Eğitim programı içinde ağırlık taşıyan bu kesim ,genellikle belli bilgi kategorilerinden oluşan ve bir kısım okullarda beceriye ve uygulamaya ağırlık tanıyan ,bilgi ve becerilerin eğitim programlarının amaçları doğrultusunda ,planlı bir şekilde kazandırılmasına dönük bir programdır (Varış, 1976; s.18).

Orta öğretim:

1.ilköğretim ile yüksek öğretim kurumları arasında yeralan genel okulları ,teknik ve meslek okullarını yönetmek görev ve sorumluluğunu yüklenmiş bulunan örgüt.

2. ilköğretimden geçtikten sonra öğrenimlerini sürdürmek isteyen gençleri milli eğitim amaçlarına uygun olarak daha üst öğrenime,bir takım teknik ve meslek alanlarına ya da hayata yetiştirmek için planlanan öğretim dönemi (Oğuzkan, 1981; s.81).

Sosyal uyum:Bireyin sürekli olarak değişen çevre şartları içinde ve sosyal çevrenin baskısı altında durumunu korumak ya da geliştirmek amacıyla yaptığı girişimlerin tümü (Oğuzkan, 1981; s.90).

Kişilik uyumu:Kişinin çevre istekleri ve gerekleriyle uyuşması durumu (Enç, 1980; s.70).

BÖLÜM II

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu bölümde; lise son sınıf öğrencilerinin uyumlarını belirlemek amacıyla yapılan araştırmanın modeli, evreni, örnek grubunun belirlenme biçimi ve verilerin toplanma, çözümlenme ve yorumlanma şekli hakkında bilgi verilmiştir.

2.1. Araştırma Modeli

Araştırma, tarama modeli niteliğindedir. Tarama modelinden genel tarama yaklaşımı kullanılmıştır. Genel tarama modeli ile tekil tarama düzenlemelerine gidilmiştir. Tekil tarama ile anlık durumlar belirlenmiştir. Böylece lise son sınıf öğrencilerinin uyumları kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmıştır.

2.2. Araştırma ve Örneklem Grubu

Araştırma grubunu Trabzon ilinde 1990-1991 öğretim yılındaki farklı öğretim programı uygulanan lise son sınıf öğrencileri oluşturmuştur.

Araştırmanın çalışma grubunu Trabzon Affan Kitapçıoğlu, Endüstri Meslek, Kız Meslek, İmam Hatip ve Ticaret Lisesi son sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Çalışma grubunda 1357 öğrenci bulunmaktadır. Çalışma grubu, genel lise, ticaret lisesi, endüstri meslek lisesi, imam hatip lisesi ve kız meslek lisesi son sınıf öğrencileri şeklinde beş alt gruba ayrılmıştır. Alt gruplarda bulunan öğrenci sayısı ise şöyledir: Genel Lise 507 , endüstri meslek lisesi 317, kız meslek lisesi 80, ticaret lisesi 341 ve imam hatip lisesi 112'dir. Örnek grubu büyüklüğü aşağıdaki formüle

göre belirlenmiştir.

$$n = \frac{z(z*ss')^2}{e} = \frac{(1,96*188,87)^2}{2} = 342 \text{ olur.}$$

Bu formüle göre örnek grubun araştırma grubuna benzeşikliğinin güven düzeyinin %95 olması istenmiştir. Böylece 0,95 tablo z değeri olan 1,96 alınmıştır. Hacettepe kişilik envanterinin lise son sınıf öğrencilerine uygulanmasındaki standart sapma tahmin edilmek istenmiş, bunun için Trabzon Lisesi son sınıf öğrencilerinden basit tesadüfi örnekleme ile 50 öğrenci seçilmiş ve bu öğrenciler üzerinde uygulama yapılarak standart sapma, ss^1 18,87 olarak bulunmuştur. Hacettepe kişilik envanterinin sapma düzeyi, (e), 2 olarak kabul edilmiştir. Yani bu envanterde 2 puanlık değişikliklerin sonucu değiştirmeyeceği kabul edilmiştir. Tüm bu verilerle yukarıdaki formülde belirlendiği gibi örneklem büyüklüğü 342 olarak bulunmuştur.

342 örneklem büyüklüğüne göre çalışma evreninin her alt evreninden örnekleme alınacak lise son sınıf öğrenci sayısı oranlı eleman örnekleme tekniği ile şu şekilde belirlenmiştir:

Alt evrenden örnekleme alınacak öğrenci sayısı:

$$: \frac{(\text{Örneklem büyüklüğü}) * (\text{Alt evren öğrenci sayısı})}{\text{Çalışma evreni öğrenci sayısı}}$$

Yukarıda belirlenen oranlamaya göre alt evrenlerden örnekleme alınan öğrenci sayılarının belirlenmesi şöyledir:

Genel lise alt evreninden örnekleme alınan öğrenci sayısı :

$$\frac{(342) * (507)}{1357} = 128' \text{dir.}$$

Ticaret Lisesi alt evreninden örnekleme alınan öğrenci sayısı: $\frac{(342) * (341)}{1357} = 86' \text{dir.}$

Endüstri Meslek Lisesi alt evneninden örnekleme alınan öğrenci sayısı: $\frac{(342)*(317)}{1357} = 80$ 'dir.

İmam Hatip Lisesi alt evreninden örnekleme alınan öğrenci sayısı: $\frac{(342)*(112)}{1357} = 28$ 'dir.

Kız meslek Lisesi alt evreninden örnekleme alınan öğrenci sayısı: $\frac{(342)*(80)}{1357} = 20$ 'dir.

Yukarıda belirtilen alt evrenlerden örnekleme alınan öğrenciler, alt evrende bulunan liselerin son sınıfları içinden tamamen basit tesadüfi örnekleme ile seçilmişlerdir.

2.3.Araştırmanın Verileri ve Toplanması

Örneklem grubuna giren lise son sınıf öğrencilerinin uyumları Hacettepe Kişilik Envanteriyle belirlenmiştir.

Hacettepe Kişilik Envanteri, Özgüven tarafından 1976 yılında geliştirilen 1982 yılında ikinci revizyondan geçirilmiş olan ve bireylerin uyum düzeylerini ölçebilen bir ölçme aracıdır. Bu envanterde evet veya hayır ile cevaplandırılan 168 soru bulunmaktadır. Bu sorulardan 8 tanesi envanterin geçerliliği ile ilgilidir. 5 veya beşten yukarı çelişiklik olmadığında envanter geçerli sayılmaktadır. Envanterdeki 80 soru sosyal uyum ile, diğer 80 soru ise kişisel uyum ile ilgilidir. Sosyal ve kişisel uyum ölçekleri kendi içlerinde 20'şer soruluk alt ölçekleri içermektedirler. Sosyal uyum içinde belirlenen uyum çeşitleri, aile ilişkileri, sosyal ilişkiler, sosyal normlar ve anti sosyal eğilimler şeklindedir. Kişisel uyumu içindeki uyum çeşitleri ise, kendini gerçekleştirme, nevrotik eğilimler, psikotik belirtiler ve duygusal kararlılık şeklindedir. Envanterdeki sosyal uyum ve

kişisel uyum puanları toplamı genel uyumu belirlemektedir. Envanterin yorumlanmasında ise genel uyum için 80, sosyal ve kişisel uyum için 40, diğer alt uyum bölümleri için 10 puan orta genel uyum düzeyi kabul edilerek belirlenmektedir. Alınan puanın yükselmesi artan uyumu göstermektedir.

Verilerin toplanmasında Hacettepe Kişilik Envanterinden başka, araştırmacı tarafından geliştirilen Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Kişisel Bilgi Formu, öğrencilerin cinsiyetleri, kardeş sayıları, anne babalarının sağ olup olmadığı, ailelerin ekonomik düzeyleri ve kaçınıcı kardeş oldukları gibi değişkenlerden oluşmaktadır.

2.4. Araştırmada Kullanılan Veri Çözümleme Teknikleri

Örneklem grubuna giren farklı öğretim programı uygulanan lise son sınıf öğrencilerine uygulanan Hacettepe Kişilik Envanteri ile öğrencilerin genel uyumları belirlenmiş ve Kişisel Bilgi Formu ile de kardeş sayıları , annenin çalışması, kaçınıcı kardeş oldukları, ailenin ekonomik durumu ve cinsiyetleri gibi değişkenlerle ilgili bilgiler toplanmıştır.

Örneklem grubuna giren 342 lise son sınıf öğrencileri, öğretim programı, ailenin ekonomik durumu, kardeş sayısı, kaçınıcı kardeş oldukları, anne babanın sağ olup olmaması, annenin çalışması ve cinsiyetleri gibi değişkenlerle gruplandırılmışlardır.

Yukarıda belirlenen değişkenlere göre, gruplandırılan lise son sınıf öğrencilerinin genel uyum ortalamaları tek yönlü varyans analizi ile aşağıdaki formülleri göre belirlenmiştir:

$$\text{Genel Kareler Toplamı (GnKT)} = \sum x^2 - \frac{(\sum x)^2}{n}$$

$$\text{Gruplar Arası Kareler Toplamı (GAKT)} = \sum_{j=1}^k \frac{(\sum x_j)^2}{n_j} - \frac{(\sum x)^2}{n}$$

$$\text{Gruplar Arası Serbestlik Derecesi (GASD)} = \text{Grup sayısı} - 1$$

$$\text{Genel Serbestlik Derecesi (GnSD)} = n - 1$$

$$\text{Grup içi Serbestlik Derecesi (GİSD)} = n - \text{grup sayısı}$$

$$\text{Gruplar Arası Kareler Ortalaması (GAKO)} = \frac{\text{GAKT}}{\text{GASD}}$$

$$\text{Grup içi Kareler Toplamı (GİKT)} = \text{GnKT} - \text{GAKT}$$

$$\text{Gruplar içi Kareler Ortalaması (GİKO)} = \frac{\text{GİKT}}{\text{GİSD}}$$

$$\text{Hesapla bulunan } \pm \text{ değeri} = \frac{\text{GAKO}}{\text{GİKO}}$$

$$\text{Gruplar arasında } F = \frac{\text{GAKO}}{\text{GİKO}} \text{ kadar farklılık vardır.}$$

Varyans analizi ile ortaya çıkan kararda verilerin yeterliliğini belirlemek için ilk önce genel varyans (GnV) hesaplanır. Genel varyans (GnV), gruplar arası varyans (GAV) ile grup içi varyansın (GİV) toplamından oluşur. Grup içi varyans (GİV), bir gruptaki değerlerin kendi aralarındaki yaptıkları değişimdir. Grup içi varyansın (GİV) küçük olması beklenir. Bu bakımdan grup içi varyansa (GİV) deneysel hata denir ve genel varyansta (GnV) grup içi varyansın (GİV) verilerin yeterliliği için az bir yer alması istenir.

Eğer grup içi varyans (GİV), genel varyansın (GnV) % 50'sinden fazlasını kapsıyorsa bu verilere dayanan karara güvenilmez (Sümbüloğlu, 1978).

$$\text{Gruplar arası varyans (GAV)} = \frac{\text{GAKO} - \text{GİKO}}{k}$$

Formülde (k) her gruba düşen birey sayısıdır. Gruplardaki birey sayısı eşit olmadığında aşağıdaki formül uygulanır (Sümbüloğlu, 1978; s.78).

$$k = \frac{n - \frac{n_j^2}{n}}{\text{Grup sayısı}-1}$$

Grup içi varyans (GtV) = GtKO

Genel varyans(GnV) = GtV + GAV

Grup içi varyansın (GtV) genel varyansdaki (GnV) yeri aşağıdaki formüle göre belirlenir.

$$\frac{GtV \cdot 100}{GnV}$$

Lise son sınıf öğrencilerinin değişkenlerle yapılan varyans analizi sonucunda verilerin hepsi yeterli bulunmuştur. Varyans analizi sonucunda değişkenlerle belirlenen grupların hepsinde genel uyum ortalamaları arasında farklılık olduğu ortaya çıkmıştır. Varyans analizi sonucunda "en az bir grup arasında farklılık vardır" kararından hareketle hangi gruplar arasında farklılık olduğunu belirlemek için t testi yapılmıştır. Her bir grup t testi kullanılarak diğerleri ile karşılaştırılmıştır.

t testi örneklem sayılarının 50'den küçük ve eşit olmadığı durumlarda şekliyle ele alınmıştır. t testi karşılaştırmaları aşağıdaki formülle yapılmıştır.

$$t = \frac{\bar{x}_1 - \bar{x}_2}{\left[\frac{(n-1)s_1^2 + (n-1)s_2^2}{(n_1-1) \cdot (n_2-1)} \right] \cdot \left[\frac{1}{n_1} + \frac{1}{n_2} \right]}$$

t testi örneklem sayıları eşit olduğu durumlarda aşağıdaki formül uygulanmıştır.

$$t = \frac{\bar{x}_1 - \bar{x}_2}{\sqrt{\frac{s_1^2}{n_1} + \frac{s_2^2}{n_2}}}$$

Yukarıdaki formülde $\bar{x}_1$ ve $\bar{x}_2$ her iki grubun genel uyum ortalamasıdır. s_1^2 ve s_2^2 her iki grubun standart sapmalarıdır. n_1

ve n_2 her iki grubun öğrenci sayısıdır. Formülde karakök içinde gösterilen ifade, iki ortalama arasındaki farkın standart hatasıdır.

Verilen istatistik çözümünde %95 güven düzeyi olarak alınmıştır. İstatistik çözümlenmesi yapılan veriler ayrıca ele alınarak yorumlanması yapılmıştır.

2.5. Araştırmanın Süresi ve Maliyeti

Araştırmanın bölümleri ve tüm olarak süreleri planlanmıştır. Bu planlanan bölümlerin süreleri ve maliyetleri aşağıda belirlenmiştir.

Yapılan işler	Süre (Ay)	Maliyet
1- Problemin belirlenmesi sınırlandırılması, tanımlanması ve araştırma önerisinin hazırlanması	2	
2-Literatür taraması	2	
3-Kişisel bilgi anketinin hazırlanması	1	
4-Kişisel bilgi anketinin çoğaltılması	1	200 bin TL
5-Hacettepe Kişilik Envanterinin çoğaltılması	2	400 bin TL
6-Hacettepe Kişilik Envanterinin ve kişisel Bilgi Formunun örneklem grubuna uygulanması	2	100 bin TL
7-Verilerin analizi ve yorumlanması	5	
8-Araştırma raporunun yazılması ve ciltlenmesi	3	300 bin TL
Toplam	18 ay	1 milyon TL.

BÖLÜM III

ARAŞTIRMANIN BULGULARI VE YORUMLARI

Bu bölümde, genel lise ,endüstri meslek, ticaret, kız meslek ve imam hatip liseleri son sınıf öğrencilerinden, Trabzon il merkezinde 342 öğrenciye uygulanan Hacettepe Kişilik Envanterinin sonuçlarının istatistiksel çözümlenmesi yapılmış ve ortaya çıkan bulgular yorumlanmıştır.

Hacettepe Kişilik Envanteriyle elde edilen bulgular farklı öğretim programı uygulanması, cinsiyet, ailenin ekonomik düzeyi ,anne-babanın sağ olup olmaması, annenin çalışması, kardeş sayısı ve kaçınıcı kardeş oldukları gibi değişkenlere göre sınıflandırılmıştır. Sınıflandırma tek değişkenli ve birbirinden bağımsız olarak oluşturulmuştur.

Bulguların çözümlenmesine başlanırken örneklem grubuna giren lise son sınıf öğrencilerinin öğretim programlarına göre dağılımları, cinsiyetleriyle birlikte bir çizelgeyle ve ayrıca bu öğrencilerin genel uyum ortalamaları başka bir çizelgeyle gösterilmiştir.

Sınanmak üzere araştırmada ortaya konan hipotezlerin hepsi tek yönlü değişkenlik çözümlemesi ve t sınamalarıyla test edilmiştir.Tek yönlü değişkenlik çözümlenmesinde ve t sınamalarında 0.05 güven düzeyi kullanılmıştır. Tablo I'de araştırmanın örneklem grubuna giren lise son sınıf öğrencilerinin öğretim programlarına ve cinsiyetlerine göre dağılımları gösterilmiştir.

TABLO I

**Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Öğretim Programları ve
Cinsiyetlerine Göre Dağılımları**

Cinsiyet	Öğretim Programları					Toplam
	Lise	T.Lise.	E.M.L.	K.M.L.	İ.H.L.	
Erkek	74	40	74		28	216
Kız	54	46	6	20		126
Toplam	128	86	80	20	28	342

342 lise son sınıf öğrencisi ile araştırma gerçekleştirilmiştir. Bu lise son sınıf öğrencilerinin 126'sı kız 216'sı erkektir.

Öğretim programlarına göre kız öğrencilerin dağılımları şöyledir. Genel lise son sınıf kız öğrenci sayısı 54, ticaret lisesi 46, endüstri meslek lisesi 6, kız meslek lisesi 20 dir. İmam hatip lisesi son sınıfta 1990-1991 öğretim yılında son sınıfta kız öğrenci bulunmadığından örnekleme alınamamıştır.

Öğretim programlarına göre erkek öğrencilerin dağılımları ise şöyledir. Genel lise son sınıf öğrencileri 74, ticaret lisesi son sınıf öğrencileri 40, endüstri meslek lisesi son sınıf öğrencileri 74 ve imam hatip lisesi son sınıf öğrencileri 28'dir. Öğretim programı gereği kız meslek lisesinde erkek öğrenci bulunmadığından araştırmanın örnekleme alınamamıştır.

Bu bölümde bulgular ve yorumlamalar "Amaç" başlığında belirtilen hipotez sırasına uygun olarak düzenlenerek verilmiştir.

Elde edilen bulgular, istatistiksel çözümleme sonucu olgusal nitelikte ve çizelgelerle desteklenerek sunulmuştur. Bulgular, problemin çözümüne ışık tutması açısından yorumla bütünleş-

tirilmiştir. Bulgular, yorumlanırken araştırmancın hipotezleri gözönünde tutulmuştur.Yorumlama iç ve dış olmak üzere bulguların kendi içersinde ve probleme yansıtılması şeklinde yapılmıştır.

3.1. Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Öğretim

Programlarına Göre Genel Uyumları

ile ilgili Bulgular

Lise son sınıf öğrencilerinin farklı öğretim programlarına göre Hacettepe Kişilik Envanteri genel uyum ve diğer alt uyum ölçekleri puanları ortalamaları TABLO II'de gösterilmiştir.

TABLO II

Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Farklı Öğretim Programlarına Göre Genel Uyum ve Diğer Alt Uyum Ölçekleri Ortalamaları

Hacettepe Kişilik Envanteri Sonuçları Ortalamaları	Öğretim Programları				
	G.Lise	T.Lise.	E.M.L.	K.M.L.	İ.H.L.
Genel Uyum	91.75	91.81	80.17	86.20	111.21
Sosyal Uyum	49.25	50.53	43.07	48.50	57.01
Kişisel Uyum	41.50	41.28	37.10	37.70	54.20
Kendini Gerçekleştirme	12.60	12.21	11.00	10.90	15.50
Duygusal Kararlılık	9.39	8.87	8.20	8.40	12.50
Nevrotik Eğilimler	10.31	10.70	9.50	9.90	14.00
Psikotik Belirtiler	9.21	9.70	8.40	8.50	12.20
Aile ilişkileri	12.85	10.35	11.03	13.00	17.28
Sosyal ilişkiler	12.84	11.34	11.02	11.80	12.07
Sosyal Normlar	12.87	14.60	12.35	13.20	15.94
Anti Sosyal Eğilimler	10.69	10.45	8.67	10.50	11.72

160 puan üzerinden değerlendirilen genel uyum puanları ortalamaları öğretim programlarına göre şöyledir.

İmam hatip lisesi son sınıf öğrencilerinin genel uyum puanları ortalaması 111.21, genel lise son sınıf öğrencilerinin genel uyum puanları ortalaması 91.75, ticaret lisesi son sınıf öğrencilerinin genel uyum puanları ortalaması 91.81, kız meslek lisesi son sınıf öğrencilerinin genel uyum puanları ortalaması 86.20 ve endüstri meslek lisesi son sınıf öğrencilerinin genel uyum puanları ortalaması 80.17'dir.

80 puan üzerinden değerlendirilen sosyal ve kişisel uyum ortalamaları ise öğretim programlarına göre şu şekildedir:

İmam hatip lisesi son sınıf öğrencilerinin sosyal uyumları ortalaması 57.01, ticaret lisesi son sınıf öğrencilerinin sosyal uyum puanları ortalaması 50.53, genel lise son sınıf öğrencilerinin sosyal uyum puanları ortalaması 49.25, kız meslek lisesi son sınıf öğrencilerinin sosyal uyum puanları ortalaması 48.50 ve endüstri meslek lisesi son sınıf öğrencilerinin sosyal uyum puanları ortalaması 43.07'dir. Lise son sınıf öğrencilerinin kişisel uyum ortalamalarının farklı öğretim programlarına göre dağılımları aşağıda verilmiştir.

İmam hatip lisesi son sınıf öğrencilerinin 54.20, genel lise son sınıf öğrencilerinin 41.50, ticaret lisesi son sınıf öğrencilerinin 41.28, kız meslek lisesi son sınıf öğrencilerinin 37.70 ve endüstri meslek lisesi son sınıf öğrencilerinin 37.10 dur.

Lise son sınıf öğrencilerinin farklı öğretim programlarına göre 20 puan üzerinden değerlendirilen kendini gerçekleştirme düzeyleri ortalamaları da şöyledir.

İmam hatip lisesi son sınıf öğrencilerinin kendini gerçekleştirme düzeyleri 15.50, genel lise son sınıf öğrencilerinin 12.60, ticaret lisesi son sınıf öğrencilerinin 12.21,

endüstri meslek lisesi son sınıf öğrencilerinin 11.00 ve kız meslek lisesi son sınıf öğrencilerinin 10.90'dır.

Lise son sınıf öğrencilerinin duygusal kararlılık düzeylerinin farklı öğretim programlarına göre 20 puan üzerinden değerlendirilen ortalamaları şu şekilde bulunmuştur:

İmam hatip lisesi son sınıf öğrencilerinin duygusal kararlılık düzeyleri 12.5, genel lise son sınıf öğrencilerinin 9.39, ticaret lisesi son sınıf öğrencilerinin 8.87, kız meslek lisesi son sınıf öğrencilerinin 8.40 ve endüstri meslek lisesi son sınıf öğrencilerinin 8.20'dir.

Lise son sınıf öğrencilerinin öğretim programlarına göre toplam 20 puan üzerinden değerlendirilen nevrotik eğilim düzeyleri ortalama puanları aşağıda verilmiştir:

İmam hatip lisesi son sınıf öğrencilerinin nevrotik eğilim düzeyi 14.00, ticaret lisesi son sınıf öğrencilerinin 10.70, genel lise son sınıf öğrencilerinin 10.31 ve endüstri meslek lisesi son sınıf öğrencilerinin 9.50'dir.

Aynı şekilde toplam 20 puan üzerinden değerlendirilen psikotik belirtilerinin öğretim programlarına göre lise son sınıf öğrencilerine dağılım ortalamaları şöyledir:

İmam hatip lisesi son sınıf öğrencileri 12.20, ticaret lisesi son sınıf öğrencileri 9.70, genel lise son sınıf öğrencileri 9.20, kız meslek lisesi son sınıf öğrencileri 8.50, endüstri meslek lisesi son sınıf öğrencileri 8.40'dır.

Lise son sınıf öğrencilerinin eğitim programlarına göre 20 puan üzerinden değerlendirilen aile ilişkileri uyumu ortalamaları dağılımları aşağıdadır:

İmam hatip lisesi son sınıf öğrencilerinin aile ilişkileri

uyumu 17.28,kız meslek lisesi son sınıf öğrencilerinin 13.00,genel lise son sınıf öğrencilerinin 12.85,endüstri meslek lisesi son sınıf öğrencilerinin 11.03 ve ticaret lisesi son sınıf öğrencilerinin 10.35'dir.

Yirmi puan üzerinden değerlendirilen sosyal ilişkiler uyum düzeyi ortalamaları, öğretim programlarına göre şöyle bulunmuştur:

Genel lise son sınıf öğrencileri 12.84, imam hatip lisesi son sınıf öğrencileri 12.07, kız meslek lisesi son sınıf öğrencileri 11.80, ticaret lisesi son sınıf öğrencileri 11.34 ve endüstri meslek lisesi son sınıf öğrencileri 11.02'dir.

Sosyal normları benimseme ve uyma düzeyleri ortalaması 20 puan üzerinden değerlendirilmiştir. Sosyal normlara uyum ortalamaları, öğretim programlarına göre lise son sınıf öğrencileri şöyle bir dağılım göstermiştir:

İmam hatip lisesi son sınıf öğrencilerinin, sosyal normları, benimseme ve uyma düzeyleri ortalamaları 15.94, Ticaret Lisesi son sınıf öğrencinin 14.60, genel Lise son sınıf öğrencilerinin 12.87 ve endüstri meslek lisesi son sınıf öğrencileri 12.35'dir.

Lise son sınıf öğrencilerinin, öğretim programlarına göre 20 puan üzerinden değerlendirilen anti sosyal eğilim düzeyleri ortalamaları ise şu şekildedir:

İmam hatip lisesi son sınıf öğrencilerinin anti sosyal eğilim düzeyleri ortalamaları 11.72, genel lise son sınıf öğrencilerinin 10.69, kız meslek lisesi son sınıf öğrencilerinin 10.50, ticaret lisesi son sınıf öğrencilerinin 10.45 ve endüstri meslek lisesi son sınıf öğrencilerinin 8.67'dir.

Lise son sınıf öğrencilerinin, öğretim programlarına göre uyum düzeyleri arasında farklılık olup olmadığı tek yönlü varyans analizi ile incelenmiştir.

Lise son sınıf öğrencilerinin, öğretim programlarına göre genel uyum ortalamalarına bakıldığında; en yüksek ortalamanın imam hatip lisesi öğrencilerinde $x=111.21$ olduğu ve bunu sırasıyla ticaret lisesi $x=91.81$, genel lise $x=91.75$, kız meslek lisesi $x=86.20$, endüstri meslek lisesinin $x=80.17$ takip ettiği görülmektedir. Genel uyum ortalamaları arası farklarının varyans analizi ile yapılan önem kontrolleri sonuçları ve diğer istatistiksel bulgular Tablo III'de verilmiştir.

TABLO III

Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Öğretim Programlarına
Göre Genel Uyum Puanlarının Ortalamaları ,Standart
Sapmaları ve F Değeri ile Önemlilik Düzeyi

Öğretim Programları	H.K.E.Genel Uyum			Önemlilik F Derecesi
	n	$\bar{x}$	s	
İmam Hatip Lisesi	28	111.21	3.78	
Ticaret Lisesi	86	91.81	5.94	Önemli
Genel Lise	128	91.75	3.05	3.60
Kız Meslek Lisesi	20	86.20	3.23	P<0.05
Endüstri M.Lisesi	80	80.17	1.43	.

Bulgular, öğretim programlarına göre lise son sınıf öğrencilerinin genel uyum ortalamaları arasında önemli bir farklılığın ($P<0.05$) olduğunu göstermiştir. Varyans analizinden sonra yapılan verilerin yeterlilik sınaması homojenlik testi sonucunda bulunan değer $14.83<50$ olduğu için; kullanılan veriler, öğrencilerin genel uyum ortalamaları arasında anlamlı bir farkın olduğunu göstermede yeterlidir.

Bu sonuç; farklı öğretim programları uygulanan lise son sınıf öğrencilerinin genel uyum puanları ortalamaları arasında fark olduğu şeklindeki Hipotez I 'i desteklemektedir.

Varyans analizi sonunda ortaya çıkan anlamlı farkın hangi lise ya da liselerden kaynaklandığının belirlenebilmesi için bu liseler t-testi ile birbiri ile karşılaştırılmıştır. Böylece 10 tane karşılaştırma yapılmıştır.

Lise son sınıf öğrencilerinin, öğretim programlarına göre genel uyum ortalamaları arası farkların t testi ile yapılan önem kontrolleri sonuçları ve diğer istatistiksel bulgular Tablo IV'de verilmiştir.

TABLO IV

Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Öğretim Programlarına
Göre Genel Uyum Puanlarının Ortalamaları, Standart
Sapmaları ve t Değerleri ile Önemlilik Düzeyleri

Karşılaştır- ma Sayısı	Öğretim Programları	Genel Uyum n	$\bar{X}$	s	Önemlilik t Derecesi
1	Ticaret Lisesi Endüstri M.L.	86 80	91.81 80.17	5.94 1.43	Önemli 27.06 p<0.05
2	Ticaret Lisesi Kız M. Lisesi	86 20	91.81 86.20	5.94 3.23	Önemli 5.84 p<0.05
3	İmam H. Lisesi Ticaret Lisesi	28 86	111.21 91.81	3.78 5.94	Önemli 20.42 p<0.05
4	İmam H. Lisesi Genel Lise	28 128	111.21 91.75	3.78 3.05	Önemli 25.60 p<0.05
5	İmam H. Lisesi Kız M. Lisesi	28 20	111.21 86.20	3.78 3.23	Önemli 24.76 p<0.05
6	İmam H. Lisesi Endüstri M.L.	28 80	111.21 80.17	3.78 1.43	Önemli 42.52 p<0.05
7	Genel Lise Kız M.Lisesi	128 20	91.75 86.20	3.05 3.23	Önemli 7.30 p<0.05
8	Genel Lise Endüstri M.L.	128 80	91.75 80.17	3.05 1.43	Önemli 38.60 p<0.05
9	Kız M. Lisesi Endüstri M.L	20 80	86.20 80.17	3.23 1.43	Önemli 8.26 p<0.05
10	Ticaret Lisesi Genel Lise	86 128	91.81 91.75	5.94 3.05	Önemsiz 0.08 p>0.05

Ticaret Lisesi son sınıf öğrencilerinin genel uyum puanları ortalaması, endüstri meslek lisesi son sınıf öğrencilerinin genel uyum puanları ortalamasından yüksektir. İki ortalama arasındaki fark istatistiksel olarak önemli bulunduğu için ($p<0.05$) ticaret lisesi son sınıf öğrencileri genel uyum açısından endüstri meslek lisesi son sınıf öğrencilerinden daha uyumlu oldukları ortaya çıkmıştır.

Ticaret lisesi son sınıf öğrencilerinin genel uyum puanları ortalaması, kız meslek lisesi son sınıf öğrencilerinin genel uyum puanları ortalamasından yüksektir. İki ortalama arasındaki fark istatistiksel olarak önemli bulunduğu için ($p < 0.05$) ticaret lisesi son sınıf öğrencileri genel uyum açısından kız meslek lisesi son sınıf öğrencilerinden daha uyumlu oldukları ortaya çıkmıştır. imam hatip lisesi son sınıf öğrencilerinin genel uyum puanları ortalaması, ticaret lisesi son sınıf öğrencilerinin genel uyum puanları ortalamasından yüksektir. İki ortalama arasındaki fark istatistiksel olarak önemli bulunduğu için ($p < 0.05$) imam hatip lisesi son sınıf öğrencileri genel uyum açısından ticaret lisesi son sınıf öğrencilerinden daha uyumlu oldukları ortaya çıkmıştır.

imam hatip lisesi son sınıf öğrencilerinin genel uyum puanları ortalaması, genel lise son sınıf öğrencilerinin genel uyum puanları ortalamasından yüksektir. İki ortalama arasındaki fark istatistiksel olarak önemli bulunduğu için ($p < 0.05$) imam hatip lisesi son sınıf öğrencileri genel uyum açısından genel lise son sınıf öğrencilerinden daha uyumlu oldukları ortaya çıkmıştır.

imam hatip lisesi son sınıf öğrencilerinin genel uyum puanları ortalaması, Kız Meslek Lisesi son sınıf öğrencilerinin genel uyum puanları ortalamasından yüksektir. İki ortalama arasındaki fark istatistiksel olarak önemli bulunduğu için ($p < 0.05$) imam hatip lisesi son sınıf öğrencileri genel uyum açısından kız meslek lisesi son sınıf öğrencilerinden daha uyumlu oldukları ortaya çıkmıştır.

imam hatip lisesi son sınıf öğrencilerinin genel uyum puanları ortalaması, endüstri meslek lisesi son sınıf öğrencilerinin genel uyum puanları ortalamasından yüksektir. İki ortalama arasındaki fark istatistiksel olarak önemli bulunduğu için

($p < 0.05$) imam hatip lisesi son sınıf öğrencileri genel uyum açısından endüstri meslek lisesi son sınıf öğrencilerinden daha uyumlu oldukları ortaya çıkmıştır.

Genel lise son sınıf öğrencilerinin genel uyum puanları ortalaması, kız meslek lisesi son sınıf öğrencilerinin genel uyum puanları ortalamasından yüksektir. İki ortalama arasındaki fark istatistiksel olarak önemli bulunduğu için ($p < 0.05$) genel lise son sınıf öğrencileri genel uyum açısından kız meslek lisesi son sınıf öğrencilerinden daha uyumlu oldukları ortaya çıkmıştır.

Genel lise son sınıf öğrencilerinin genel uyum puanları ortalaması, endüstri meslek lisesi son sınıf öğrencilerinin genel uyum puanları ortalamasından yüksektir. İki ortalama arasındaki fark istatistiksel olarak önemli bulunduğu için ($p < 0.05$) genel lise son sınıf öğrencileri genel uyum açısından endüstri meslek lisesi son sınıf öğrencilerinden daha uyumlu oldukları ortaya çıkmıştır.

Kız meslek lisesi son sınıf öğrencilerinin genel uyum puanları ortalaması, endüstri meslek lisesi son sınıf öğrencilerinin genel uyum puanları ortalamasından yüksektir. İki ortalama arasındaki fark istatistiksel olarak önemli bulunduğu için ($p < 0.05$), kız meslek lisesi son sınıf öğrencileri genel uyum açısından endüstri meslek lisesi son sınıf öğrencilerinden daha uyumlu oldukları ortaya çıkmıştır.

Ticaret lisesi son sınıf öğrencilerinin genel uyum puanları ortalaması, genel lise son sınıf öğrencilerinin genel uyum puanları ortalamasından yüksektir. İki ortalama arasındaki fark istatistiksel olarak önemsiz bulunduğu için ($p > 0.05$) ticaret lisesi son sınıf öğrencileri ile genel lise son sınıf öğrencileri arasında genel uyum açısından önemli bir farklılık yoktur.

3.1.Lise Son Sınıf Erkek ve Kız Öğrencilerin Genel

Uyumları ile ilgili Bulgular ve Yorumlar.

Araştırmada örneklem grubuna giren 342 lise son sınıf öğrencileri cinsiyet değişkenine göre gruplandırılmıştır.Bu öğrencilerden 216'sı erkek ve 126'sı kızdır.Bu gruplandırmaya göre genel uyum puanları ortalamaları karşılaştırılmıştır.

Tablo V'de cinsiyet değişkenine göre lise son sınıf öğrencilerinin genel uyum puanları ortalamaları, standart sapmaları, t değeri ve önemlilik düzeyi gösterilmiştir.

TABLO V

Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Cinsiyetlerine Göre Genel Uyum Puanlarının Ortalamaları,Standart Sapmaları, t Değeri ve Önemlilik Düzeyi

Karşılaştırma	H.K.E.Cinsiyet	n	Genel Uyum X̄	s	Önemlilik t Derecesi
1	Erkek	216	92.13	16.90	Önemli
	Kız	126	87.20	21.03	2.38 p<0.05

Lise son sınıf erkek öğrencilerinin genel uyum puanları ortalaması, kız öğrencilerin genel uyum puanları ortalamasından yüksektir.İki ortalama arasındaki fark istatistiksel olarak önemli bulunduğu için ($p<0.05$),lise son sınıf erkek öğrencileri genel uyum açısından,kız öğrencilerden daha uyumlu oldukları ortaya çıkmıştır. Bu sonuç lise son sınıf erkek öğrencilerin genel uyum ortalaması,lise son sınıf kız öğrencilerinin genel uyum ortalamasından yüksek olduğu şeklindeki Hipotez II'yi desteklemektedir.

Araştırmada erkek öğrencilerin genel uyum puanları ortalaması kız öğrencilerin genel uyum puanları ortalamasından yüksek çıkmasına rağmen cinsiyet benliğinin gelişmesi için önemli değildir.Önemli olan sahip olduğu cinsiyete ait bir kimlik kazanmasıdır.

Şayet cinsiyet farklılığının benliğinin gelişimine etkileri varsa; bu,bireyin sahip olduğu cinsiyetten değil, çevresinin o cinsiyete bakışından ve o cinsel benliğini geliştirmesi için ona sağlanan fırsat ve olanaklardan kaynaklanmaktadır.

Nitekim,yapılan araştırmalar bu görüşü doğrular niteliktedir.Lee (1986, s.91), lise öğrencileri üzerinde yapmış olduğu bir araştırmada cinsiyetle benlik tasarımı arasında önemli bir ilişkinin bulunmadığı, Şerifi (1985, s. 93) ve Ersanlı (1988, s.100) ise lise öğrencileri üzerinde yapmış oldukları araştırmalarında, kız ve erkeklerin benlik tasarımı düzeyleri arasında erkeklerin lehine anlamlı farklılığın bulunduğunu tesbit etmişlerdir.

Kılıçcı (1981, s.58), Can (1986,s.80) ve Kaya (1988,s.75), cinsiyete göre öğrencilerin benlik tasarımı düzeyleri arasında fark olmadığını ifade etmişlerdir.

Bu çelişkili sonuçlar yukarıda belirtildiği gibi; cinsiyet farklılığının etkisinden değil, çevrenin o cinsiyete verdiği fırsat ve olanaklarının yanında ona bakış açısından kaynaklanmaktadır. .pa

3.3,Ailenin Ekonomik Düzeyine Göre Lise Son

Sınıf Öğrencilerinin Genel Uyumları

ile ilgili Bulgular ve Yorumu.

Aileleri, yüksek ,orta ve az gelirli olan lise son sınıf öğrencilerinin genel uyum puanları ortalamaları arasında varyans analizi ile yapılan önem kontrolü sonuçları ve diğer istatistiksel bulgular Tablo VI'da verilmiştir.

TABLO VI

Aileleri, Yüksek, Orta ve Az Gelirli Olan Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Genel Uyum Puanları Ortalamaları Standart Sapmaları F Değeri ile Önemlilik Düzeyi

Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Ailelerinin Ekonomik Durumu	H.K.E. Genel Uyum				Önemlilik Derecesi
	n	$\bar{x}$	s	F	
Yüksek Gelirli	20	101.20	8.06	26.65	Önemli
Orta Gelirli	20	92.45	1.02		p<0.05
Az Gelirli	20	88.00	21.04		

Tablo'da, Trabzon il merkezinde 342 lise son sınıf öğrencisine uygulanan Hacettepe Kişilik Envanteri genel uyum puanları ailenin, yüksek, orta ve az gelirli olması değişkenine göre sınıflanmış bu öğrenciler içinden basit tesadüfi örnekleme ile her gruba 20'şer kişi düşecek şekilde 60 lise son sınıf öğrencisi seçilmiştir.

Aileleri yüksek gelirli lise son sınıf öğrencileri örneklem grubunda 20 tanedir. Bu nedenle grupları eşitlemek, daha anlamlı istatistiksel sonuçlar almak için ailelerinin ekonomik durumuna göre her bir gruba 20'şer öğrenci seçilmiştir.

Bu öğrencilerin, gruplara göre genel uyum ortalamaları, standart sapmaları ve örneklem sayıları Tablo VI'da göste-

rilmiştir.

Yapılan varyans analizi sonucu aileleri,yüksek, orta ve az gelirli olan lise son sınıf öğrencilerinin genel uyum ortalamaları arasındaki istatistiksel olarak önemli ($p<0.05$) bir farklılık bulunmuştur.

Böyle bir karara varmak için verilerin yeterliliği sınanmıştır.Aileleri,yüksek, orta ve az gelirli olan lise son sınıf öğrencilerinin genel uyum ortalamaları arasında ($p<0.05$) fark vardır; kararına varmak için araştırmanın verileri yeterlidir.

Tablo VII'de aileleri,yüksek ,orta ve az gelirli olan lise son sınıf öğrencilerinin genel uyum puanları ortalamaları ve diğer istatistiksel bulgular verilmiştir.

TABLO VII

Aileleri, Yüksek, Orta ve Az Gelirli Olan Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Genel Uyum Puanları Ortalamaları, Standart Sapmaları ve t Değeleri ile Önemlilik Düzeyleri

Karşılaş- tırma Sa- yısı	Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Ailelerinin E- konomik Durumu	H.K.E.Genel Uyum			t	Önem- lilik Dere- cesi
		n	$\bar{x}$	s		
1	Yüksek Gelirli	20	101.20	8.06	4.83	Önemli p<0.05
	Orta Gelirli	20	92.45	1.02		
2	Yüksek Gelirli	20	101.20	8.06	2.62	Önemli P<0.05
	Az Gelirli	20	88.00	21.04		
3	Orta Gelirli	20	92.45	1.02	0.94	Önemsiz P>0.05
	Az Gelirli	20	88.00	21.04		

Ailelerinin, ekonomik durumu yüksek olan lise son sınıf öğrencilerinin genel uyum puanları ortalamaları, ailelerinin ekonomik durumu orta olan lise son sınıf öğrencilerinin genel uyum ortalamasından büyük olup, istatistiksel olarak iki ortalama arasındaki fark da önemli bulunmuştur. Bu sonuç aileleri ekonomik durumdan yüksek olan lise son sınıf öğrencilerinin ekonomik durumu orta olan lise son sınıf öğrencilerinden genel uyum açısından daha uyumlu olduklarını göstermektedir.

Ailelerinin ekonomik durumu yüksek olan lise son sınıf öğrencilerinin genel uyum ortalaması ailelerinin ekonomik durumu düşük olan lise son sınıf öğrencilerinin genel uyum ortalamasından yüksek olup, iki ortalama arasındaki fark da istatistiksel olarak önemli ($p<0.05$) bulunmuştur. Bu sonuç; ailelerinin, ekonomik durumu yüksek olan lise son sınıf öğrencilerinin genel uyum ortalaması ailelerinin ekonomik durumu düşük olan lise son sınıf

öğrencilerinden genel uyum açısından daha uyumlu olduklarını göstermektedir.

Ailelerinin,ekonomik durumu orta olan lise son sınıf öğrencilerinin genel uyum ortalaması, ailelerinin, ekonomik durumu düşük olan lise son sınıf öğrencilerinin genel uyum ortalamasından büyüktür.iki ortalama arasındaki fark istatistiksel olarak önemsiz ($p>0.05$) bulunmuştur.

Bu sonuç ailelerinin ekonomik durumu orta olan lise son sınıf öğrencileri ile ailelerinin ekonomik durumu düşük olan lise son sınıf öğrencilerin arasında genel uyum açısından önemli bir farklılık olmadığını göstermektedir.

Bu sonuç; ailelerinin ekonomik düzeyleri yüksek,orta ve düşük olan lise son sınıf öğrencilerinin genel uyum puanları ortalamaları arasında farklılıklar olduğu şeklindeki Hipotez III'ü desteklemektedir.

Ailelerinin ekonomik düzeyi yükseldikçe lise son sınıf öğrencilerinin genel uyum ortalamaları da yükselmektedir.Ancak ailelerinin ekonomik durumları arasında çok büyük farklılıklar olan lise son sınıf öğrencileri arasında genel uyum açısından önemli bir farklılık vardır. Bu duruma sebep olarak, ailelerinin ekonomik durumu yüksek olan lise son sınıf öğrencilerinin, gelecek kaygılarının daha az olması, ekonomik bağımsızlığı kazanma gibi önemli bir endişe içinde bulunmamaları gösterilebilir.

3.4. Anne Babası Sağ Olan ve Olmayan Lise Son Sınıf

Öğrencilerinin Genel Uyumları ile

İlgili Bulgular ve Yorumu.

Araştırmada, örneklem grubundaki 342 öğrencinin anne-babasının sağ olup olmaması değişkenine göre gruplanmış, bu her

iki gruptan basit ve tesadüfi örnekleme ile 23 öğrenci seçilmiştir. Anne-babası sağ olmayan lise son sınıf öğrencileri örneklem grubunda 23 tanedir. Bu nedenle grupları eşitlemek, daha anlamlı istatistiksel sonuçlar almak için anne-babanın sağ olup olmamasına göre gruplara 23'er öğrenci seçilmiştir.

Tablo VIII'de, anne-babaları sağ olan ve olmayan lise son sınıf öğrencilerinin, genel uyum puanları ortalamaları ve diğer istatistiksel bulgular verilmiştir.

TABLO VIII

Anne-Babası Sağ Olan ve Olmayan Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Genel Uyum Puanları Ortalamaları, Standart Sapmaları ve t Değeri ile Önemlilik Düzeyi

Karşılaş- tırma Sayısı	Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Anne-Babalarının Sağ Olup Olmaması	n	H.K.E. Genel Uyum $\bar{x}$	s	Önemlilik Derecesi t
1	Anne Babası Sağ	13	112.92	12.69	Önemli
	Anne Babası Sağ Değil	13	86.30	18.97	5.60 p<0.05

Anne-babası sağ olan lise son sınıf öğrencilerinin genel uyum puanları ortalaması, anne-babası sağ olmayan lise son sınıf öğrencilerinin genel uyum puanları ortalamasından büyüktür. İki ortalama arasındaki fark istatistiksel olarak önemli bulunduğu için ($p<0.05$), anne babası sağ olan lise son sınıf öğrencilerinin genel uyum açısından, anne babası sağ olmayan lise son sınıf öğrencilerinden daha uyumlu oldukları ortaya çıkmıştır. Bu sonuç anne-babası sağ olan lise son sınıf öğrencilerinin genel uyum puanları ortalaması, anne-babası sağ olmayan lise son sınıf öğrencilerinin genel uyum puanları ortalamasından yüksek olduğu şeklindeki Hipotez IV'ü desteklemektedir.

Bu farklılığın sebebi olarak;anne babaları sağ olan lise son sınıf öğrencilerinin,anne babaları sağ olmayan lise son sınıf öğrencilerine göre geleceklerini daha güvenli görmeleri ve çocukluk döneminde geçirmiş oldukları sevgiye dayanan yaşantılar gösterilebilir.

3.5. Annesi Çalışan veya Ev Hanımı Olan Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Genel Uyumları ile İlgili Bulgular ve Yorumu.

Araştırmada, annesi ev hanımı olan lise son sınıf öğrencileriyle,annesi çalışan lise son sınıf öğrencilerinin genel uyum puanları ortalamaları arasındaki farklılık karşılaştırılmıştır. Bunun için örneklem grubu annenin çalışması ve ev hanımı olması değişkenine göre ikiye ayrılmıştır. Bu her iki gruptan basit ve tesadüfi örnekleme ile 33'er öğrenci seçilmiştir. Annesi çalışan lise son sınıf öğrencileri örneklem grubunda 33 tanedir.Bu nedenle grupları eşitlemek,daha anlamlı istatistiksel sonuçlar çıkarmak için annenin çalışması veya ev hanımı olmasına göre her gruba 33'er tane öğrenci seçilmiştir.

Tablo IX'da, lise son sınıf öğrencilerinin annelerinin çalışması veya ev hanımı olması değişkenine göre genel uyum puanları ortalamaları ve diğer istatistiksel bulgular verilmiştir.

TABLO IX

Annesei Ev Hanımı Olan ve Annesei Çalışan Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Genel Uyum Puanları Ortalamaları, Standart Sapmaları ,t Değeri ile Önemlilik Düzeyi

Karşılaş-Annesei Ev Hanımı tırma veÇalışanLiseSon H.K.E.GenelUyum Sayısı Sınıf Öğrencileri n	x	s	Önemli- lik t Derece- si
1 Annesi Ev Hanımı olan Lise Son Sınıf Öğrencileri	33	101.76 4.78	Önemli
Annesi Çalışan Lise Son Sınıf Öğrencileri	33	89.53 20.83	3.28 p<0.05

Annesei ev hanımı olan lise son sınıf öğrencilerinin genel uyum puanları ortalaması, annesei çalışan lise son sınıf öğrencilerinin genel uyum puanları ortalamasından büyüktür. İki ortalama arasındaki fark istatistiksel olarak önemli bulunduğ u için ($P<0,05$), annesei ev hanımı olan lise son sınıf öğrencilerinin genel uyum açısından , annesei çalışan lise son sınıf öğrencilerinden daha uyumlu oldukları ortaya çıkmıştır. Bu sonuç; annesei ev hanımı olan lise son sınıf öğrencilerinin genel uyum puanları ortalaması, annesei başka işlerde çalışan lise son sınıf öğrencilerinin genel uyum puanları ortalamasından yüksek olduğ u şeklindeki Hipotez V'i desteklemektedir.

Annesei ev hanımı olan lise son sınıf öğrencilerinin genel uyum puanları ortalamasının, annesei çalışan lise son sınıf öğrencilerinin genel uyum puanları ortalamasından büyük olmasına sebep olarak , annesei ev hanımı olan lise son sınıf öğrencilerinin geçmiş ve bugünkü yaşantıları itibariyle annenin yakın ilgisi ve daha düzenli bir aile ortamlarına sahip olmaları gösterilebilir.

**3.6. Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Kardeş
Sayısına Göre Genel Uyum Düzeyleri ile
İlgili Bulgular ve Yorumu.**

Araştırmada, lise son sınıf öğrencilerinin kardeş sayılarına göre genel uyum puanları ortalamaları karşılaştırılmıştır. Araştırmanın örneklem grubuna giren 342 lise son sınıf öğrencileri 1,2,3,4 ve 5 veya daha fazla kardeşli olmalarına göre ayrılmıştır. Bu öğrenciler içinden, her gruptan 13'er öğrenci basit ve tesadüfi örnekleme ile belirlenmiş ve belirlenen bu öğrencilerin genel uyum ortalamaları arasında fark olup olmadığı sınanmıştır.

Bir kardeşli lise son sınıf öğrencileri örneklem grubunda 13 tanedir. Bu nedenle grupları eşitlemek, daha anlamlı istatistiksel sonuçlar almak için kardeş sayısına göre her gruba 13 öğrenci seçilmiştir.

Lise son sınıf öğrencilerinin kardeş sayılarına göre genel uyum puanları ortalamaları arasında varyans analizi ile yapılan önem kontrolü sonuçları ve diğer istatistiksel bulgular TABLO X'da verilmiştir.

TABLO X

**Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Kardeş Sayılarına Göre
Genel Uyum Puanları Ortalamaları, Standart Sapmaları, F**

Değeri ile Önemlilik Düzeyi

Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Kardeş Sayısı	H.K.E. Genel Uyum			F	Önemlilik Derecesi
	n	$\bar{x}$	s		
Beş veya daha fazla kardeş	13	100.23	8.66	15.26	Önemli $p < 0.05$
Dört kardeş	13	92.84	5.29		
Üç kardeş	13	90.53	6.02		
İki kardeş	13	88.00	4.70		
Bir kardeş	13	82.69	4.15		

Bulgular,kardeş sayılarına göre lise son sınıf öğrencilerinin genel uyum ortalamaları arasında önemli bir farklılığın ($p<0.05$) olduğunu göstermektedir.Varyans analizinden sonra yapılan verilerin yeterlilik sınaması homojenlik testi sonucunda bulunan değer $47.68<50$ olduğu için,kullanılan veriler öğrencilerin genel uyum ortalamaları arasında anlamlı bir farkın olduğunu göstermede yeterlidir.

Bu sonuç; kardeş sayıları fazla olan lise son sınıf öğrencilerinin , az olanlara göre genel uyum puanları ortalaması daha yüksektir şeklindeki Hipotez VI'yı desteklemektedir.

Varyans analizi sonunda ortaya çıkan anlamlı farkın hangi kardeş grubundan kaynaklandığının belirlenebilmesi için gruplar t testi ile birbiriyle karşılaştırılmıştır.Böylece 10 tane karşılaştırma yapılmıştır.

Lise son sınıf öğrencilerinin,kardeş sayılarına göre genel uyum ortalamaları arası farkların t testi ile yapılan önem kontrolleri sonuçları ve diğer istatistiksel bulgular TABLO XI'de verilmiştir

TABLO XI

Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Kardeş Sayılarına Göre
Genel Uyum Puanları Ortalamaları, Standart Sapmaları,
t Değerleri ile Önemlilik Düzeyleri

Karşılaş- tırma Sayısı	Lise son sınıf Öğrencilerinin Kardeş Sayıları	H.K.E.Genel Uyum			Önemlilik Derecesi
		n	$\bar{x}$	s	t
1	Beş veya daha fazla kardeş Bir kardeşli	13	100.23	8.66	Önemli
		13	82.69	4.15	2.47 p<0.05
2	Beş veya daha fazla kardeş İki kardeşli	13	100.23	8.66	Önemli
		13	88.00	4.70	4.47 p<0.05
3	Beş veya daha fazla kardeş Üç kardeşli	13	100.23	8.66	Önemli
		13	90.53	6.02	3.32 p<0.05
4	Beş veya daha fazla kardeş Dört kardeşli	13	100.23	8.66	Önemli
		13	92.84	5.29	2.62 p<0.05
5	Dört kardeşli Üç kardeşli	13	92.84	5.29	Önemsiz
		13	90.53	6.02	0.46 p>0.05
6	Dört kardeşli İki kardeşli	13	92.84	5.29	Önemli
		13	88.00	4.70	2.46 p<0.05
7	Dört kardeşli Bir kardeşli	13	92.84	5.29	Önemli
		13	82.69	4.15	5.45 p<0.05
8	Üç kardeşli İki kardeşli	13	90.53	6.02	Önemsiz
		13	88.00	4.70	5.56 p>0.05
9	Üç kardeşli Bir kardeşli	13	90.53	6.02	Önemli
		13	82.69	4.15	3.88 p<0.05
10	İki kardeşli Bir kardeşli	13	88.00	4.70	Önemli
		13	82.69	4.15	3.06 p<0.05

Tablo XI'de, lise son sınıf öğrencilerinin kardeş sayılarına göre gruplandırılarak birbirleriyle karşılaştırılmıştır. Böylece 10 karşılaştırma yapılmış, karşılaştırma sonucu hesapla bulunan t değerleri ve önemlilik dereceleri belirtilmiştir. Ayrıca her

grubun, Hacettepe Kişilik Envanteri sonucuna göre genel uyum ortalamaları, standart sapmaları ve örneklem sayıları belirtilmiştir.

Beş kardeşli lise son sınıf öğrencilerinin genel uyum puanları ortalaması, bir kardeşli lise son sınıf öğrencilerinin genel uyum puanları ortalamasından büyüktür. İki ortalama arasındaki fark istatistiksel olarak, önemli bulunduğu için ($p < 0.05$), beş kardeşli lise son sınıf öğrencileri genel uyum açısından bir kardeşli olan lise son sınıf öğrencilerinden daha uyumlu oldukları ortaya çıkmıştır.

Beş kardeşli lise son sınıf öğrencilerinin genel uyum puanları ortalaması, iki kardeşli lise son sınıf öğrencilerinin genel uyum puanları ortalamasından büyüktür. İki ortalama arasındaki fark istatistiksel olarak, önemli bulunduğu için ($p < 0.05$), beş kardeşli lise son sınıf öğrencileri genel uyum açısından iki kardeşi olan lise son sınıf öğrencilerinden daha uyumlu oldukları ortaya çıkmıştır.

Beş kardeşli lise son sınıf öğrencilerinin genel uyum puanları ortalaması, üç kardeşli lise son sınıf öğrencilerinin genel uyum puanları ortalamasından büyüktür. İki ortalama arasındaki fark istatistiksel olarak önemli bulunduğu için ($p < 0.05$), beş kardeşli lise son sınıf öğrencileri genel uyum açısından üç kardeşi olan lise son sınıf öğrencilerinden daha uyumlu oldukları ortaya çıkmıştır.

Beş kardeşli lise son sınıf öğrencilerinin genel uyum puanları ortalaması, dört kardeşli lise son sınıf öğrencilerinin genel uyum puanları ortalamalarından büyüktür. İki ortalama arasındaki fark istatistiksel olarak önemli bulunduğu için ($P < 0.05$), beş kardeşli lise son sınıf öğrencileri genel uyum

açısından dört kardeşi olan lise son sınıf öğrencilerinden daha uyumlu oldukları ortaya çıkmıştır.

Dört kardeşli lise son sınıf öğrencilerinin genel uyum puanları ortalamaları, üç kardeşli lise son sınıf öğrencilerinin genel uyum puanları ortalamasından büyüktür. İki ortalama arasındaki fark istatistiksel olarak önemsiz bulunduğu için ($P>0.05$), dört kardeşli lise son sınıf öğrencileri ile üç kardeşli lise son sınıf öğrencileri arasında genel uyum açısından önemli bir farklılık olmadığı ortaya çıkmıştır.

Dört kardeşli lise son sınıf öğrencilerinin genel uyum puanları ortalaması, iki kardeşli lise son sınıf öğrencilerinin genel uyum puanları ortalamasından büyüktür. İki ortalama arasındaki fark istatistiksel olarak, önemli bulunduğu için ($p<0.05$), dört kardeşli lise son sınıf öğrencileri genel uyum açısından, iki kardeşi olan lise son sınıf öğrencilerinden daha uyumlu oldukları ortaya çıkmıştır.

Dört kardeşli lise son sınıf öğrencilerinin genel uyum puanları ortalamaları, bir kardeşli lise son sınıf öğrencilerinin genel uyum puanları ortalamasından büyüktür. İki ortalama arasındaki fark istatistiksel olarak, önemli bulunduğu için ($p<0.05$), dört kardeşli lise son sınıf öğrencileri genel uyum açısından, bir kardeşi olan lise son sınıf öğrencilerinden daha uyumlu oldukları ortaya çıkmıştır.

Üç kardeşli lise son sınıf öğrencilerinin genel uyum puanları ortalaması, iki kardeşli lise son sınıf öğrencilerinin genel uyum puanları ortalamasından büyüktür. İki ortalama arasındaki fark istatistiksel olarak önemsiz bulunduğu için ($p>0.05$), üç kardeşli lise son sınıf öğrencileri ile iki kardeşli lise son sınıf öğrencileri arasında genel uyum açısından önemli

bir farklılık olmadığı ortaya çıkmıştır.

Üç kardeşli lise son sınıf öğrencilerinin genel uyum puanları ortalaması, bir kardeşli lise son sınıf öğrencilerinin genel uyum puanları ortalamasından büyüktür. İki ortalama arasındaki fark istatistiksel olarak, önemli bulunduğu için ($p < 0.05$), üç kardeşli lise son sınıf öğrencileri genel uyum açısından, bir kardeşi olan lise son sınıf öğrencilerinden daha uyumlu oldukları ortaya çıkmıştır.

İki kardeşli lise son sınıf öğrencilerinin genel uyum puanları ortalaması, bir kardeşli lise son sınıf öğrencilerinin genel uyum puanları ortalamasından büyüktür. İki ortalama arasındaki fark istatistiksel olarak, önemli bulunduğu için ($p < 0.05$), iki kardeşli lise son sınıf öğrencileri genel uyum açısından, bir kardeşi olan lise son sınıf öğrencilerinden daha uyumlu oldukları ortaya çıkmıştır.

Kardeş sayıları fazla olan lise son sınıf öğrencilerinin genel uyum puanları ortalaması, kardeş sayıları az olan lise son sınıf öğrencilerinin genel uyum puanları ortalamasından yüksek olmasına sebep olarak; kardeş sayıları fazla olan lise son sınıf öğrencilerinin, daha iyi sosyalleştikleri, kimlik bunalımlarını daha iyi çözümledikleri ve gelişimsel görevlerini daha iyi yerine getirdikleri belirtilebilir.

3.7. Ailelerinde Büyük, Ortanca ve Küçük Kardeş Olan

Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Genel Uyumları ile

İlgili Bulgular ve Yorumu.

Araştırmada örneklem grubuna giren 342 lise son sınıf öğrencileri büyük, ortanca ve küçük kardeş olma değişkenine göre gruplandırılmıştır. Ailede küçük kardeş olan lise son sınıf

öğrencisi örneklem grubunda 30 tanedir. Bu nedenle grupları eşitlemek, daha anlamlı istatistiksel sonuçlar almak için her bir gruba 30 öğrenci basit tesadüfi örnekleme ile seçilmiştir. Örneklem grubuna giren tüm lise son sınıf öğrencilerinin içerisinde, basit ve tesadüfi örnekleme ile belirlenen 10'ar büyük, ortanca ve küçük kardeş olan lise son sınıf öğrencilerinin genel uyum ortalamaları arasında fark olmadığı sınıandı.

Lise son sınıf öğrencilerinin ailede, büyük, ortanca ve küçük kardeş olma durumuna göre genel uyum puanları ortalamaları arasında varyans analizi ile yapılan önem kontrolleri ve sonuçları diğer istatistiksel bulgular Tablo XII'de verilmiştir.

TABLO XII

**Aile'de, Büyük, Ortanca ve Küçük Kardeş Olmalarına Göre
Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Genel Uyum Puanları
Ortalamaları, Standart Sapmaları ve F Değeri ile
Önemlilik Düzeyi**

Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Aile'de Büyük Ortanca, Küçük Kardeş Olma Durumu	H.K.E.	Genel Uyum			F	Önemlilik Derecesi
		n	$\bar{x}$	s		
Ortanca Kardeş		30	108.90	12.73	36.26	Önemli
Büyük Kardeş		30	92.30	17.03		p< 0.05
Küçük Kardeş		30	78.30	13.15		

Bulgular aile'de büyük, ortanca ve küçük kardeş olan lise son sınıf öğrencilerinin genel uyum ortalamaları arasında önemli bir farklılığın ($p<0.05$), olduğunu göstermiştir. Varyans analizinden sonra yapılan verilerin yeterlilik sınaması homojenlik testi sonucunda bulunan değer $42.27 < 50$ olduğu için; kullanılan

veriler, öğrencilerin genel uyum ortalamaları arasında anlamlı bir farkın olduğunu göstermede yeterlidir.

Bu sonuç; aile'lerinde ortanca kardeş olan lise son sınıf öğrencilerinin genel uyum puanları ortalamasından daha yüksektir şeklindeki Hipotez VII'yi desteklemektedir.

Varyans analizi sonunda ortaya çıkan anlamlı farkın hangi kardeş grubundan kaynaklandığının belirlenebilmesi için büyük, ortanca ve küçük kardeş olan lise son sınıf öğrencileri t-testi ile birbiriyle karşılaştırılmıştır. Böylece üç tane karşılaştırma yapılmıştır.

Aile'de büyük, ortanca ve küçük kardeş olma durumuna göre lise son sınıf öğrencilerinin t değerleri, önemlilik dereceleri ve diğer istatistiksel veriler TABLO XIII'de verilmiştir.

TABLO XIII

**Aile'de Büyük,Ortanca ve Küçük Kardeş Olma Durumuna Göre
Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Genel Uyum Puanları
Ortalamaları, Standart Sapmaları, t Değerleri ile
Önemlilik Düzeyleri**

Karşılaş- tırma Sayısı	Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Aile'de Büyük, H.K.E. Genel Uyum Ortanca,Küçük Kardeş olma Durumu					Önemlilik Derecesi
						t
	n	$\bar{x}$	s			
1	Ortanca Kardeş 30	108.90	12.73	Önemli		
	Büyük Kardeş 30	92.30	17.03	4.27	p<0.05	
2	Ortanca Kardeş 30	108.90	12.73	Önemli		
	Küçük Kardeş 30	78.30	13.15	9.15	p<0.05	
3	Büyük Kardeş 30	92.30	17.03	Önemli		
	Küçük Kardeş 30	78.30	13.15	3.56	p<0.05	

Aile'lerinin ortanca çocuğu olan lise son sınıf öğrencilerinin genel uyum puanları ortalaması, aile'lerinin büyük çocuğu olan lise son sınıf öğrencilerinin genel uyum puanları ortalamasından büyüktür. İki ortalama arasındaki fark istatistiksel olarak önemli bulunduğu için ($p < 0.05$) aile'lerinin ortanca çocuğu olan lise son sınıf öğrencileri genel uyum açısından aile'lerinin büyük çocuğu olan lise son sınıf öğrencilerinden daha uyumlu oldukları ortaya çıkmıştır.

Aile'lerinin ortanca çocuğu olan lise son sınıf öğrencilerinin genel uyum puanları ortalaması, aile'lerinin küçük çocuğu olan lise son sınıf öğrencilerinin genel uyum puanları ortalamasından büyüktür. İki ortalama arasındaki fark istatistiksel olarak önemli bulunduğu için ($p < 0.05$) aile'lerinin ortanca çocuğu olan lise son sınıf öğrencileri genel uyum açısından, aile'lerinin büyük çocuğu olan lise son sınıf öğrencilerinden daha uyumlu oldukları ortaya çıkmıştır.

Aile'lerinin büyük çocuğu olan lise son sınıf öğrencilerinin genel uyum puanları ortalaması, aile'lerinin küçük çocuğu olan lise son sınıf öğrencilerinin genel uyum puanları ortalamasından büyüktür. İki ortalama arasındaki fark istatistiksel olarak önemli bulunduğu için ($p < 0.05$) aile'lerinin büyük çocuğu olan lise son sınıf öğrencileri genel uyum açısından, aile'lerinin küçük çocuğu olan lise son sınıf öğrencilerinden daha uyumlu oldukları ortaya çıkmıştır.

Aile'de ortanca kardeş olan lise son sınıf öğrencilerinin, büyük kardeşlere göre genel uyum puanları arasında önemli bir farklılık ortaya çıkmıştır. Aynı şekilde ortanca kardeşle küçük kardeş, büyük kardeşle küçük kardeş olan lise son sınıf öğrencilerinin de genel uyumları arasında önemli bir farklılık

ortaya çıkmıştır.Böyle bir farklılığın ortaya çıkmasına sebep olarak aile'deki ortanca ve büyük kardeşlerin daha çok sorumluluk alması, küçük kardeşlere göre yeteneklerini ortaya koyabileceği fırsatlarının daha çok olduğu gösterilebilir.

Yukarıdaki yorumlarla beraber Adler, büyük, küçük ve ortanca kardeş olmanın kendine özgü uyum sağlama güçlüklerini şöyle belirtmektedir(Geçtan, 1981).

Çocuğun dünyaya geliş sırası kendine özgü sorunlar ortaya koymaktadır.En büyük çocuk bir ya da bir kaç yıl süreyle çevresinin tek ilgi merkezi iken her türlü yardım ve destek yalnızca kendisine sağlanırken, yeni gelen kardeşin varlığı bu durumun ansızın bozulmasına neden olur.Çeşitli nedenlerle çevrenin ilgisi yeni doğan bebeğe yönelir; yaşımdan ötürü ana-baba kendisinden, diğer kardeşlerden beklenilenden çok fazlasını ister; gücünden ve yeteneğinden ötürü, kardeşlerinin doğal bir lideri olur.Ana-baba'nın eleştirisi en çok ona yöneltilir, kendisinden bazen kardeşlerinden de sorumlu olması beklenir.Çocukluk yılları bu örüntüsü sonradan yaşam biçimine dönüşme eğilimi de gösterir.

En büyük çocuk yetişkin yaşama ulaştığında otoriteden ve sahip olduğu durumları başkalarına kaptırmaktan korkabilir.En küçük çocuk aile tarafından şımartılır, bu durum en küçük çocuğun benmerkezci tutumlar geliştirmesine kendisinden güçlü ve yetenekli kardeşlerinin varlığı ise sürekli bir yetersizlik duygusunun yaşanmasına neden olabilir.İkinci çocuğa ana-baba genellikle ılımlı davranırlar; bu nedenle otoriteyle ilgili sorunları olmaz.Yalnızca kendisinden güçlü ve yetenekli kardeşiyle kendisinden sonra gelen kardeşin yarattığı ikili sorunla başetme durumundadır.

ARAŞTIRMANIN YARGILARI

Bu bulgular genel olarak değerlendirildiğinde öğretim programları, cinsiyet, aile'nin ekonomik durumu, anne ve babanın sağ olup olmaması, annenin ev hanımı ya da çalışıyor olması, kardeş sayısı ve kaçınıcı kardeş olduğu gibi değişkenler lise son sınıf öğrencilerinin genel uyum düzeylerini etkilediği belirlenmiştir.

ARAŞTIRMANIN ÖNERİLERİ

Bu bulgulara göre, genel olarak şu sonuçlara varılabilir:

Lise son sınıf öğrencilerinin burs, kredi imkanlarının geliştirilmesi, okul aile işbirliğine daha çok önem verilmesi, psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin tüm liselerde yaygınlaştırılması; lise son sınıf öğrencilerinin uyum durumlarını ve kişilik gelişimlerini olumlu yönde etkileyebileceğinden üzerinde durulması gereken konular olarak belirtilebilir.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

1. Baymur, F. Genel Psikoloji. İstanbul: İnkılap Yayınevi, 1984. s.52,53.
2. Blos, P. On Adolescence: A Psychoanalytic Interpretation. New York: The Free Press, 1962. s.345.
3. Can, G. Lise Öğrencilerinin Benlik Tasarımlarını Etkileyen Etmenler. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, 1990. s.80.
4. Cronbach, L. J. Educational Psychology and Modern Life. New York: Harcourt Brace World Inc., 1963. p.52,149.
5. Çağlar, D. Uyumsuz Çocuklar ve Eğitimi. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, 1981. s.21.
6. Derlega, V. J., L.H. Janda. Personal Adjustment: The Psychology of Every Life. Second Edition, Illinois: Scott, Foresman and Company, 1981. p.50,52,73.
7. Enç, M. Ruh Bilim Terimleri Sözlüğü. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1980. s.70.
8. Ersanlı, K. Lise Öğrencilerinin Benlik Tasarımı Düzeylerini Etkileyen Faktörler. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Konya: Selçuk Üniversitesi, 1988. s.100.
9. Geçtan, E. Çağdaş Yaşam ve Normal Dışı Davranışlar. Ankara: Maya Yayınları, 1984. s.26.
10. . Psikanaliz ve Sonrası. Ankara: Maya Yayınları, 1981. s.8.
11. Haber, A. S., R.P. Runyon. Psychology of Adjustment.

Illinois: The Dorsey Press, 1984.p.61,64.

12. Horney, K. Neurosis and Human Growth. New York: The Norton Press, 1950.p.36.
13. Kaya, H. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Öğrencilerinin Benlik Tasarımı. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, 1988.s.75.
14. Kılıççı, Y. Üniversite Öğrencilerinin Kendini Kabullerini Etkileyen Bazı Değişkenler. (Yayınlanmamış Doçentlik Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi, 1981.s.100,111.
15. Kızıltan, G. Üniversite Öğrencilerinin Kişisel ve Sosyal Uyum Düzeylerini Etkileyen Faktörler. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi, 1984.s.110.
16. Köknel, Ö. Kişilik. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi, 1984.s.25.
17. Lee, R.H. "Relationships Among Self Concept Acedemic Achivement and Educational Placement of Learning Disabled Adolescent", Dissertation Abstracts International, Vol:42, No.66, (1981).p.91.
18. Morgan, C.Psikolojiye Giriş. Çev.,Hüsnü Arııcı, Ankara: Meteksan Yayınları, 1984.s.71.
19. Oğuzkan, F. Eğitim Terimleri Sözlüğü. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1981.s.56,90.

20. Öztürk, O. Psikanaliz ve Psikoterapi. Ankara: Sevinç Matbaası, 1985.s.45.
21. . Ruh Sağlığı ve Hastalıkları. Ankara: Hacettepe Yayınları, 1986.s.70.
22. Píkunas, J., A. Albrecht. Psychology of Human Development. New York: Mc Graw Hill Book Comp. Inc., 1961. p.52,100.
23. Rappoport, D. The Autonomy of The Ego. New York: Basic Books, 1951.p.71.
24. Sümbüloğlu, K. Sağlık Bilimlerinde Araştırma Teknikleri ve İstatistik. Ankara: Matis Yayınları, 1978.s.78.
25. Şerifi, D. Grupla Psikolojik Danışmanın Lise Öğrencilerinin Problemleri ve Benlik Tasarımlarına Olan Etkisi. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi, 1985.s.93.
26. Varış, F. Eğitimde Program Geliştirme. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, 1976.s.18.
27. Yılmaz, F. Lise ve Dengi Okullardaki Öğrencilerin Uyumları. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, 1990.s.90.

EK - 1

(KİŞİSEL BİLGİ ANKETİ)

KİŞİSEL BİLGİ ANKETİ

(Aşağıdaki sorulardan size uygun düşenleri cevaplandırınız.)

1. Öğrenim gördüğünüz lise programı aşağıdakilerden hangisidir?
a) Lise b) Ticaret Lisesi c) Endüstri Meslek Lisesi
d) Kız Meslek Lisesi e) İmam Hatip Lisesi
2. Cinsiyetiniz aşağıdakilerden hangisidir?
a) Kız b) Erkek
3. Ailenizin ekonomik düzeyi nasıldır?
a) Yüksek b) Orta c) Az
4. Babanız sağ mı?
a) Evet b) Hayır
5. Anneniz sağ mı?
a) Evet b) Hayır
6. Anneniz ne iş yapıyor?
a) Ev Hanımı b) Diğer Meslek Sahibi
7. Ailenizde kaç kardeşiniz var?
a) Bir kardeş b) İki kardeş c) Üç kardeş d) Dört kardeş
e) Beşten daha fazla kardeşim veya kardeşlerim var
f) Beş kardeşim var
8. Ailenizdeki kardeş durumunuza göre aşağıdakilerden hangisi size en uygun düşmektedir?
a) En büyük kardeşim b) En küçük kardeşim
c) Benden büyük ve küçük kardeşim veya kardeşlerim var.

EK - 2

(HACETTEPE KİŞİLİK ENVANTERİ)

HACETTEPE KİŞİLİK ENVANTERİ (HKE)

(İkinci Revizyon)

Prof.Dr.Ethem ÖZGÜVEN

ACIZIANA :

Envanter içinde EVET ya da HAYIR şeklinde cevaplandırılabilcek sorular vardır. Bu sorular çeşitli durumlarda sizin genellikle ne düşündüğünüz, nasıl duygulanışınız ve ne şekilde davranışta bulunduğunuz ile ilgilidir.

Her soruyu cevaplandırırken önce, sizin için cevabın Evet'mi yoksa Hayır'mı olduğunu kararlaştırınız, sonra da cevap kağıdında uygun yeri karalayarak işaretleyiniz. Cevaplandırmanın nasıl yapılacağını görmek için aşağıda iki örnek verilmiştir.

ÖRNEKLER :

	EVET	HAYIR
1. Geceleri sık sık rüya görür müsünüz?	//	☒
2. Arkadaşlarınızdan memnun musunuz?	☒	//

Eğer sık sık rüya görmüyorsanız HAYIR, arkadaşlarınızdan memnunsanız EVET, cevabını, yukarıdaki örnekte olduğu gibi işaretleyeceksiniz.

Açıklamanın tamamını okuduktan sonra cevaplandırmaya başlayınız. Envanter üzerine hiçbir şey yazmayınız, cevaplarınızı CEVAP KAĞIDI üzerine işaretleyiniz. Cevaplandırırken bir kişi olarak sadece kendi gerçek durumunuzu ifade ediniz. Bir soru üzerinde fazla zaman harcamayınız; ilk aklınıza gelen cevabı işaretleyiniz. Atlamadan soruların hepsini cevaplandırınız.

1. Başkaları sizinle tartışmaya kalkınca hemen rahatsız olur musunuz?
2. Zıt görüşte olanlara rağmen plânınızı genellikle uygulayabilir misiniz?
3. Yaptıklarınıza üzüldüğünüz zamanlar çok oluyor mu?
4. Bazı anlamsız düşünceler zihninizi meşgul edip sizi rahatsız eder mi?
5. Bir çaresizliğe uğrayacağınızdan korkuyor musunuz?
6. Oturduğunuz yerde duramaz hale geldiğiniz zamanlar olur mu?
7. Sık sık önemsiz şeyleri kendinize dert ediniz misiniz?
8. Toplantılarda diğer kişilerle tanışmakta çok zorluğa çeker misiniz?
9. Çözemediğiniz ve cesaretinizi kıran sorunlarınız ve sorumluluklarınız var mı?
10. Bazen hiç kimsenin sizi iyi anlayamadığını düşündüğünüz olur mu?
11. Arkadaşlarınızla dışarda çok fazla zaman harcadığınız için ailenizin sizden şikayet ettiği olur mu?
12. Aile içinde kararlar alınırken sizin de fikrinizi alırlar mı?
13. İnsanları birbirleri ile tanıştırmak size kolay gelir mi?
14. Olabildiğince kalabalıktan uzak kalma eğiliminiz var mı?
15. Arkadaşlarınız sosyal ilişkilerinizi istenilen düzeyde bulurlar mı?
16. Tanışmadığınız yeni birisine de dostça davranmak gerekir mi?
17. Yasalara uymayan davranışları için insanlar haklı görülebilir mi?
18. Başkalarına sır vermek size güç gelir mi?
19. Saygısız oluşlarından dolayı gençlerden öğ almak istediğiniz zamanlar oluyor mu?
20. Çoğu zaman yanlış veya kötü bir şey yapacağınızdan kaygılanır mısınız?
21. Size kötü davrandıkları için öğ almayı istediğiniz kişiler oldu mu?
22. Fikirlerinizi başkalarına kabul ettirmenin güç olduğu kanısıyla mısınız?
23. Çoğu zaman aynı konuda başkalarının ne karar verdiklerini öğrenme zorunluluğu duyar mısınız?
24. Hoş olmadığı için sizi uzun zamandır üzen bir yagantınız var mı?
25. Duygularınızı kontrol altında tutabiliyor musunuz?
26. Güç bir durumla karşılayacağınızı düşününce heyecanlanır ve terler misiniz?
27. Görme gücünüzdeki bozukluklardan sık sık yakınır mısınız?
28. Aileniz bireyleri ile sık sık tartışmalarınız olur mu?
29. Beklentinizin üstünde dostluk gösteren insanlara karşı tetikte bulunmaya çalışır mısınız?

30. Dikkatinizi bir konu üzerinde toplamada çok güçlük çeker misiniz?
31. Çoğu zaman tüm vücudunuzda bir kırıklık, halsizlik hissedersiniz mi?
32. Aileniz, onlara karşı düşünceli davrandığınız kanısında mıdır?
33. Aileniz bireyleri genellikle birbirlerine karşı sakin davranırlar mı?
34. Birbiri ile gıkalaşan kimseler arasında olmak ister misiniz?
35. Diğer insanlarla ilişki kurmada sizi yetenekle bulurlar mı?
36. Genellikle karşıt cinsten birisi ile çalışmaktan hoşlanır mısınız?
37. Sahibine haber vermeden bazı şeyleri ödünç almak doğru sayılabilir mi?
38. Kişinin, toplumdaki adet ve geleneklere uyması sizce önemli midir?
39. Kendini beğenmiş oldukları için çevrenizdeki çoğu kişileri uyarmak zorunda kalmanız oluyor mu?
40. Haddinizde dedikodu yapacaklarından kuşulanır mısınız?
41. Zararsız yalanlar söyleyerek zorluklardan kurtulmak size kolay gelir mi?
42. Arkadaşlarınız sizi, eğriye eğri doğruya doğru diyen bir kişi olarak mı bilirler?
43. Çevrenizdeki kişiler önemli konularda sizin görüşünüzü de öğrenmek isterler mi?
44. Arkadaşlarınızın çoğu kadar sizde güçlü ve sağlıklı mısınız?
45. Çevrenizdeki kişilerden kolayca hastalık kapam bir yaradılıştasınız mı?
46. "Bağarsamıdım" gibi bir duygudan rahatsız mısınız?
47. Sağlığınızda çok dikkat etmek ihtiyacında mısınız?
48. İçinde bulunduğunuz koşullardan dolayı sık sık sinirlendiğiniz olur mu?
49. Belli etmeseniz bile çevrenizdekilere sık sık darıldığınız olur mu?
50. Moralinizin bozulduğu ve bundan kurtulmanın çok zor olduğunu düşündüğünüz zamanlar oluyor mu?
51. Çevrenizdeki kişilerin çoğu ile arkadaşlık etmek yerine yalnız olmayı tercih eder misiniz?
52. Tanımadığınız kişilerin bulunduğu bir çevrede sıkılganlık çeker misiniz?
53. Ailenizdeki kişilerin bazıları size karşı çok cimri davranıyor mu?
54. Ailenizin çoğu kez herşeye itaat etmenizi beklemeleri sizi kızdırır mı?
55. Mutlu olacağınız sayıda ve nitelikte arkadaşlarınız var mı?
56. Gürültülü eğlencelere katılmaktan hoşlanır mısınız?

57. Sosyal etkinlikler sırasında başkalarına eğlenirken size zor gelir mi?
58. Her zaman iş ve sorumluluklardan kaçmak hatalı mıdır?
59. İnsan veriliği sözü her zaman yerine getirmeli midir?
60. Kapılarını açık bırakan kişilerin eşyalarının çalınmasını hak ettikleri görüşüne katılır mısınız?
61. Zargat cinsten birisi ile birlikte olunca genellikle onun cinsiyeti ile ilgili şeyler mi düşünüyorsunuz?
62. Bulunduğunuz çevrede çok fazla konu komşu dedikoduları yapıyor mu?
63. İnsan ilişkilerinde utangaç bir kişi misiniz?
64. Kişileri birbirine tanıştırmak ve başkalarına tanıştırmak size kolay gelir mi?
65. Başkaları sizi yetenekli ve cesur bulur mu?
66. Alınan bir kişi misiniz?
67. Fiziki görünüşünüzden dolayı duygusal bir hassasiyetiniz var mı?
68. Duygularınıza olan güveninizden dolayı görüşlerinizin esnek olduğu kanısındasınız mı?
69. Sık sık kabızlıktan ve mide ağrılarından şikayetiniz olur mu?
70. Arasına zihninizin her zamankinden daha ağır işlediğini hissedersiniz mi?
71. Başkalarının mutluluğunu kıskandığınız zamanlar oluyor mu?
72. Başarmaya arzu ettiğiniz şeyleri düşünmek, onları yapmaktan daha çok hoş veriyor mu?
73. Size açık olan avantajlı durumlardan bazı kişilerin yararlanma çabasında oldukları kanısındasınız mı?
74. İstekli olduğunuz toplantı veya etkinliklere katılmanız genellikle engellenir mi?
75. En az anlayış gördüğünüz yerin aileniz olduğunu düşündüğünüz zamanlar oluyor mu?
76. Koşulsuz olarak her insana yardım eder misiniz?
77. Sönük geçmekte olan bir sosyal toplantıya öncülüğünü edip canlandırmak size kolay gelir mi?
78. Çabuk arkadaş edinen bir kişi misiniz?
79. Ortaya çıkan fırsatlarda otobüse ücret ödemeden binmek bir gereksizlik midir?
80. İşlerini düze çıkarmak için pek çok kişinin yalan söylediği kanısındasınız mı?
81. Sosyal kurallardan oldukça bağımsız bir yaşantı içinde misiniz?
82. Çevrenizdeki çoğu kişilerin politik görüşleri sizinkinden ters düşer mi?

83. Başkalarının saflığını kendi çıkarlarına kullanan kimseleri ayıplar mısınız?
84. Aileniz, sizin başarılı olduğunuz kanısında mıdır?
85. İsteddiğiniz bir branşa veya işe girmekten alıktınız mı?
86. Önemli olmayan konularda sık sık eleştirildiğiniz olur mu?
87. Yanlışınızı kabul etmek size zor gelir mi?
88. Ailenizin düşündüğü gibi olamama duygusu sizi rahatsız ediyor mu?
89. Belirli bir nedanı olmadan duygularınız kolayca neşeden üzüntüye, üzüntüden neşeye dönüşür mü?
90. İnsanlara gerçeği kolaylıkla kabul ettirmenin güç olduğunu düşündüğünüz zamanlar olur mu?
91. Zihninizi dolduran türlü düşünceler uykunuzu kaçırmı mı?
92. Genellikle sakın ve meseleyi soğukkanlılıkla ele alan bir kişi misiniz?
93. Zaman zaman aleyhinize çalışan insanların varlığından şüphelendiğiniz olur mu?
94. İnsanların içinde iken bile bazen kendinizi yalnız hisseder misiniz?
95. Aileniz, sizin başarılı olduğunuz kanısında mıdır?
96. Akşamları eve dönüş sizi kaygılandırır mı?
97. Ailenizdeki kişilerden bazılarının yakınlık ve sevginize yeterince karşılık vermediği oluyor mu?
98. Yeni tanıştığınız bir kimse ile konuşmaktan çekinir misiniz?
99. Çevrenizdeki insanlar çoğu zaman sizi hayal kırıklığına uğratırlar mı?
100. Sizce geçinilmesi güç kişilere de nazik davranmalıdır mı?
101. Davranışınızın çevrenizdekilere aykırı düşmesi sizi rahatsız eder mi?
102. Kendisini problemin içine atmakta ısrar edip söz dinlemeyen kişilerin cezalarını çekmesi görüşüne katılır mısınız?
103. Bazı konularda kendi kendinizle kavga içinde misiniz?
104. İnatçı kişilere biraz zor kullanmanın onları ikna etmeye yarayacağı kanısında mısınız?
105. Başkalarının mutluluğunu kıskandığınız zamanlar oluyor mu?
106. Başkaları tarafından hoşlanıldığınız duygusu içinde misiniz?
107. Yeteneğinizi küçümseyip başladığınız bazı işleri yarım bıraktığınız oluyor mu?
108. Kafesleri içinde olsa da vahşi hayvan görmekten heyecanlanır mısınız?

109. Sizi ehoştirdikleri zaman sakın kalabiliyor musunuz?
110. Kendinizi sinirli bir kişi olarak mı görürsünüz?
111. Üzüntülü veya heyecanlı olduğunuz zaman konuşmanızla kekemelik olur mu?
112. Sonradan pişman olacağınız çok şeyi yaptığınız oluyor mu?
113. Kaslarınızda bazen asabi hareketler veya tikler olur mu?
114. Bolirli bir neden yokken kendinize son derece neşeli ya da üzüntülü hissettığınız zamanlar oluyor mu?
115. Yaşça sizden küçük olanların daha rahat bir yaşam sürdürdükleri kanısında mısınız?
116. Hoşlanmadıkları için ailenizin evde misafir etmek istemedikleri arkadaşlarınız var mı?
117. Ailenizle aranızdaki değer yargıları ve inanç farkları nedeniyle önemli sorunlarla karşılaştığınız oluyor mu?
118. Aileniz sizden çok fazla şeyler mi bekliyor?
119. Kız veya erkeklerin birlikte bulunduğu durumlarda kendinizi rahat hissedersiniz?
120. İnsan ilişkilerinde utangaç bir kişi misiniz?
121. Çıkarlarını korumak için pek doğru olmayan yollara sapanları ayıplar mısınız?
122. Bir şey bulan kişiye onu saklama hakkı verilmeli midir?
123. İnsanların inançlarında kusur etmeleri, bir diğerine bunu başkalarına yayma hakkını verir mi?
124. Yaptığınız çoylerin yanlış anlaşılacağı kaygısı içinde misiniz?
125. İnsanların koşulsuz olarak serbest davranmalarına izin verilse toplum daha iyi olacağı kanısında mısınız?
126. İçinde bulunduğunuz koşullardan dolayı sık sık sinirlendiğiniz olur mu?
127. Arkadaşınız istemediğiniz bir davranışta bulunduğu zaman, çoğunlukla bunu, ekinmeden kendisine söyleyebilir misiniz?
128. Gerçek yeteneklerinizi gösterebildiğiniz kanısında mısınız?
129. Kendinize özgü bir plan yapmaktansa arkadaşlarınızın önerilerini uygulamak daha kolay gelir mi?
130. Gerçekten açlık hissi duymadan yemeğe oturduğunuz zamanlar oluyor mu?
131. Alçama doğru ya da sabahları kendinizi çok yorgun hisseder misiniz?
132. Ne okuduğunuzun fıkında olmayan bir süre okuyup sonra dikkatinizi topladığınız olur mu?
133. Çoğu zaman kendinizi yorgun ve halsiz hisseder misiniz?

4. Eleştirilmek sizi çok kırar mı?
5. Hoşlanmadığınız birisi ile karşılaşmak için yolunuzu sık sık değiştirdiniz oluyor mu?
6. Cinsel konularda kendinizi rahat hissedersiniz mi?
7. Başka bir aile veya grubun üyesi olmayı istediğiniz zamanlar olur mu?
8. Aile bireylerinin kişisel meselelerinizi bilmek istemelerinden şikayetçisiniz?
9. Aileniz genellikle karşı cinsten olan arkadaşlarınızı reddeder mi?
10. Bulunduğunuz çevrede halk tarafından sevilmeyen çok kişi var mı?
1. Topluluk içinde tanıştığınız insanlarla çabucak kaynaşabiliyor musunuz?
2. Uzlaşma kabul etmeyen kişilere nazık davranır mısınız?
3. Arkadaşlarınız sizi, eğriye eğri doğruya doğru diyen bir kişi olarak mı bilir?
4. Saygısızlık gösterenlere aynı şekilde cevap verir misiniz?
5. Olanlara aldırmamak yerine öç almanın daha iyi olduğu kanısında mısınız?
6. Yasalara aykırı davranmaktan yasanın bir açığından yararlanmada bir sakınca görür müsünüz?
7. Duygularınızı kontrol altında tutabiliyor musunuz?
8. Arkadaş edinmede zorluk çekiyor musunuz?
9. Doğru yargılarınızı bile, değerli bulmadıkları olur mu?
10. Cesaret verilmediği zaman işlerinize devam etmek size zor gelir mi?
- Heyecanlı olaylar sizi karamsarlıktan kurtarır mı?
- İşler kötü gittiği zaman çabuk heyecanlanan bir kişi misiniz?
- Bazen içinizden insanlara küfretmek gelir mi?
- Sık sık başınız ağrır mı?
- Ayrıntılı konuşmadıkları için sık sık kişilerin sözlerini tekrarlatmak zorunda kalır mısınız?
- Bazen sevdiğiniz kişiyi kırmaktan hoşlandığınız olur mu?
- Sizden gelen bir neden yokken işlerinizin ters gittiği zamanlar oluyor mu?
- Neden kaçıp başka bir yere gitmeyi düşündüğünüz zamanlar oluyor mu?
- Aileniz bireylerinin hepsini denk ölçüler içinde seviyor musunuz?
- Evde sakin olmak için, ya susmak ya da dışarı çıkmak zorunda olduğunuz zaman oluyor mu?

161. Taşidiğiniz sorumlulukların ağırlığı sizi fazlaca hareketsiz hale getiriyor mu?
162. Peşeli cefakârlar arasına katılınca üzüntülerinizi untabiliyor musunuz?
163. Sıkılgı durumlarından bir kurtuluş yolu olarak gerçeği söylemediğiniz zamanlar olur mu?
164. Bulunmuş olan bir eşyayı her zaman iade etmek gerekli midir?
165. Yaşamının bir döneminde her insanın bir şeyler çalmış olabileceği fikrine katılır mısınız?
166. Bazı insanların mal ve mülklerini tahrip etmeyi hak ettiklerini düşündüğünüz olur mu?
167. Sizin kötü davranışları için öz almayı istediğiniz kişiler oldu mu?
168. Başkaları sizinle tartışmaya kalkınca hemen rahatsız olur musunuz?

Uygulayan.....

HACETTEPE KİŞİLİK ENYANLARI

CEVAP KAĞIDI

Uygulama Tarihi.....

Adı ve Soyadı :..... Cinsiyeti: K () E () Doğum Tarihi										P u a n			
Okul veya Kurum:..... Bölümü:..... Sınıf-Şube:.....										GU			
										SU			
E	H	E	H	E	H	E	H	E	H	E	H	KU	K
1. // //	22. // //	43. // //	64. // //	85. // //	106. // //	127. // //	148. // //					KG	
2. // //	23. // //	44. // //	65. // //	86. // //	107. // //	128. // //	149. // //						
3. // //	24. // //	45. // //	66. // //	87. // //	108. // //	129. // //	150. // //						
4. // //	25. // //	46. // //	67. // //	88. // //	109. // //	130. // //	151. // //					DK	
5. // //	26. // //	47. // //	68. // //	89. // //	110. // //	131. // //	152. // //						
6. // //	27. // //	48. // //	69. // //	90. // //	111. // //	132. // //	153. // //						
7. // //	28. // //	49. // //	70. // //	91. // //	112. // //	133. // //	154. // //					NE	
8. // //	29. // //	50. // //	71. // //	92. // //	113. // //	134. // //	155. // //						
9. // //	30. // //	51. // //	72. // //	93. // //	114. // //	135. // //	156. // //					PB	
10. // //	31. // //	52. // //	73. // //	94. // //	115. // //	136. // //	157. // //						
11. // //	32. // //	53. // //	74. // //	95. // //	116. // //	137. // //	158. // //					AI	
12. // //	33. // //	54. // //	75. // //	96. // //	117. // //	138. // //	159. // //						
13. // //	34. // //	55. // //	76. // //	97. // //	118. // //	139. // //	160. // //						
14. // //	35. // //	56. // //	77. // //	98. // //	119. // //	140. // //	161. // //					SI	
15. // //	36. // //	57. // //	78. // //	99. // //	120. // //	141. // //	162. // //						
16. // //	37. // //	58. // //	79. // //	100. // //	121. // //	142. // //	163. // //						
17. // //	38. // //	59. // //	80. // //	101. // //	122. // //	143. // //	164. // //					SN	
18. // //	39. // //	60. // //	81. // //	102. // //	123. // //	144. // //	165. // //						
19. // //	40. // //	61. // //	82. // //	103. // //	124. // //	145. // //	166. // //					AE	
20. // //	41. // //	62. // //	83. // //	104. // //	125. // //	146. // //	167. // //						
21. // //	42. // //	63. // //	84. // //	105. // //	126. // //	147. // //	168. // //					G	

E. ÖZGÜVEN

5. Baskı-1982

ÖZGEÇMİŞ

9.7.1963 yılında Giresun'da doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini Giresun'da tamamladı. 1982 yılında Giresun Eğitim Enstitüsünden mezun oldu. 1982-1984 yılları arasında Artvin Göktaş ilkokulunda öğretmenlik yaptı. 1987 yılında Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim dalından telafi öğrenci olarak mezun oldu. 1987-1988 yılları arasında Ordu Rehberlik ve Araştırma Merkezinde rehber öğretmenlik yaptı. 1989-1990 yılları arasında Karadeniz Teknik Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Eğitimi Bölümünde araştırma görevliliği yaptı. Halen Trabzon Beşikdüzü Anadolu Öğretmen Lisesinde meslek dersleri öğretmeni olarak görev yapmaktadır. Evli ve bir çocuk babasıdır.